

Nr 79

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen om vissa pensionsfrågor,
m. m.; given Stockholms slott den 28 mars 1969.*

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Hans Gustafsson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att kostnaden för statlig personalpensionering av anställda vid vissa icke-statliga institutioner i fortsättningen inte bestrids genom särskilda avgifter och att SPR görs tillämpligt på personal vid Svenska riksteatern och Drottningholms teatermuseum.

Förslag läggs också fram om samordning av statlig personalpensionsförmån med kommunal förtroendemannapension och om ändrade grunder för samordning av statlig livränta med icke-statlig pensionsförmån.

Förslag läggs vidare fram om höjning av pensionslönen för vissa teaterchefer och om kostnadsbidrag till pensionsförmåner för personal vid Dammsdalsskolan.

I propositionen föreslås dessutom viss värdesäkring av pensioner från Enskilda järnvägarnes pensionskassa samt uppräknig av vissa statliga skadeståndslivräntor.

Slutligen läggs förslag fram om förbättrade pensionsförmåner eller skadeståndslivräntor till vissa personer.

*Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 28
mars 1969.*

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, KLING, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, SVEN-ERIC NILSSON, GUSTAFSSON, GEIJER, ODHNOFF, WICKMAN, MOBERG, BENGTSSON.

Chefen för civildepartementet, statsrådet Gustafsson, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter *vissa pensionsfrågor, m. m.* och anför.

I. Borttagande av anordningen med avgifter till den statliga personalpensioneringen i vissa fall, m. m.

Den statliga personalpensioneringen gäller inte bara statens arbetstagare utan också ett stort antal arbetstagare i kommunal eller enskild tjänst.

När det gäller stats- och kommunalanställda samt arbetstagare hos ett fåtal enskilda huvudmän bestrids kostnaderna för pensionsförmånerna helt av staten. Medel ställs enligt nuvarande ordning till förfogande från riksstatsanslag under tolfte huvudtiteln. De affärsdrivande verken bestrider dock själva utgående pensioner av driftmedel.

Övriga enskilda huvudmän lämnar genom pensionsavgifter bidrag till täckande av pensionskostnaderna. Avgifterna utgörs av dels obligatoriska s. k. fortlöpande avgifter och dels, för vissa fall, ej obligatoriska s. k. engångsavgifter.

De fortlöpande avgifterna tas ut i efterskott för verksamhetsåret (motsvarande). Vid avvägning av dem har man i princip utgått från att kostnaderna för personalpensionsförmån och allmän tilläggspension skall i stort sett betalas till hälften av staten och till hälften av huvudmannen. F. n. utgår de fortlöpande avgifterna i allmänhet med 10 % av pensionslönerna.

Engångsavgifter erläggs för tillgodoräkning som tjänstår av vissa anställningstider som eljest inte eller endast till viss del skulle kunna beaktas vid tjänstårsberäkningen. Engångsavgifternas belopp svarar mot fortlöpande avgifter för tid som är avsedd att tillgodoräknas. Beräkningen av beloppet sker med utgångspunkt i förhållandena vid den tidpunkt när det debiteras.

Fråga har uppkommit om att avveckla anordningen med avgifter till statens personalpensionsverk för vissa av de huvudmän som nu har att betala avgifter som bidrag till kostnaden för SPR-pensioneringen.

Skyddsvärnen i Göteborg och Stockholm och Bergsskolan i Filipstad. Som ett led i anpassningen till en avsedd programbudgetering föreslås i prop. 1969: 1 (bil. 2 s. 29) att pensions- och socialförsäkringskostnader jämte vissa andra utgifter, som tidigare inte har belastat anställningsmyndighets anslag, skall behandlas som utgifter som myndigheten har att bestrida. Även den fr. o. m. år 1969 införda allmänna arbetsgivaravgiften har ansetts böra redovisas som en utgift för myndigheten.

Personalpensions- och socialförsäkringskostnader jämte arbetsgivaravgift skall i enlighet härmed redovisas som ett pålägg till lönekostnaderna. Detta pålägg, det s. k. lönekostnadspålägget, avses skola som ett provisorium för budgetåret 1969/70 tas upp till sammanlagt 23 % av lönerna.

Det avses att lönekostnadspåläggen skall tillgodoföras inkomsttiteln Pensionsmedel m. m.

I prop. 1969: 1 (bil. 2 s. 29) föreslås lönekostnadspålägg även för vissa icke-statliga huvudmän inom SPR-pensioneringens avgiftssektor. De huvudmän som härvid åsyftas är föreningarna Skyddsvärnet i Göteborg och Skyddsvärnet i Stockholm samt Bergsskolan i Filipstad.

Vårdanstalter för alkoholmissbrukare. Personalen vid de erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare och andra sådana anstalter som inte är kommunala är inordnad i SPR-pensioneringen. Härvid gäller att huvudmannen har att betala avgifter till statens personalpensionsverk. Arbetstagare vid vårdanstalter med kommunal huvudman har statlig pensionsrätt endast om de tidigare har tillhört SPR-pensioneringen och uppfyller förutsättningarna för s. k. personlig pensionsrätt. För övriga arbetstagare vid sistnämnda vårdanstalter gäller kommunala pensionsbestämmelser.

Enligt kungörelsen den 12 maj 1955 (nr 426) om statsbidrag till driftkostnader vid vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m. äger ifrågavarande vårdanstalter erhålla statsbidrag i form av garantibidrag och beläggningsbidrag. Statsbidrag kan också ställas till förfogande i särskild ordning. Vad beträffar i varje fall de icke-kommunala vårdanstalterna svarar staten praktiskt taget helt för verksamhetens nettokostnader.

Styrelsen för Nykterhetsvårdens anstaltsförbund har i skrivelse den 12 juni 1967 hemställt om övergång till avgiftsfri pensionering för arbetstagare vid de icke-kommunala vårdanstalterna för alkoholmissbrukare.

Styrelsen tar även upp frågan om att ordna statlig pensionering för personalen vid de vårdanstalter som har Stockholms stads nykterhetsnämnd som huvudman. Enligt styrelsens mening finns det skäl att låta ett och samma pensionssystem — och i så fall det statliga — gälla för samtliga vårdanstalter i Stockholm.

Socialstyrelsen, som hörts i ärendet, tillstyrker bifall till framställningen om att de icke-kommunala vårdanstalterna skall befrias från skyldigheten att erlägga SPR-avgifter. Ämbetsverket förordar vidare att även arbetstagare vid de vårdanstalter, som har primärkommun eller landstingskommun som huvudman, skall inordnas under den statliga pensioneringen.

Statens personalpensionsverk framhåller i yttrande följande beträffande yrkandet om avgiftsbefrielse för de icke-kommunala vårdanstalterna.

Såväl i 1962 års betänkande av SPA-utredningen som i skilda utlåtanden av statens personalpensionsverk har förordats, att anordningen med SPR-avgifter inte skall tillämpas i fall där för ifrågavarande verksamhetsområde förekommer statsbidrag av sådan storlek och konstruktion att en jämkning av statsbidraget kan vidtas i den mån detta finnes motiverat under förutsättning av avgiftsfrihet. Att i sådana fall tillämpa avgiftssystemet är i princip utan ekonomisk betydelse och uteslutande ägnat att tynga administrationen hos huvudmännen, tillsynsmyndigheterna och pensionsmyndigheten och f. ö. även inom departementen. Med hänsyn härtill har under de senaste åren avgifterna slopats i flera fall. För andra grupper med statsbidragsförhållanden av förut angivet slag kvarstår dock avgiftssystemet.

Pensionsverket anser att det finns förutsättningar att avveckla avgifterna för de icke-kommunala vårdanstalterna för alkoholmissbrukare. Pensionsverket tillstyrker en sådan avveckling.

Beträffande frågan om ett generellt inordnande under SPR av de kommunala vårdanstalternas personal erinrar pensionsverket om att nuvarande reglering ansluter till en uppgörelse som träffades inom SPA-utredningen mellan representanter för staten och kommunförbunden. Pensionsverket anser sig inte kunna uttala sig i frågan om det nu finns förutsättningar för att ändra uppgörelsen.

Departementschefen. Statens personalpensionsverk har i skilda sammanhang föreslagit en avveckling för vissa fall av systemet med skyldighet för huvudmannen att erlägga avgifter för den statliga pensioneringen. De skäl pensionsverket åberopar är främst att ett bortfall av avgiftsinkomst i avsedda fall kan uppvägas genom jämkningar i den direkta statsbidragsgivningen och att en sådan omläggning leder till en förenklad administration. Dessutom är pensionsavgifterna enligt pensionsverket inte utan vidare ett lämpligt underlag för en riktig redovisning av pensionskostnaden.

Avgiftssystemet för reglering av huvudmannens bidrag till finansieringen av pensionskostnaderna innebär merarbete inte bara för statens personalpensionsverk utan också för berörda icke-statliga huvudmän m. fl. Med hänsyn härtill är det självfallet önskvärt att avgiftssystemet avvecklas i den utsträckning som den avsedda kostnadsfördelningen mellan staten och huvudmännen kan åstadkommas med administrativt enklare och från redovisningssynpunkt överskådligare anordningar.

Anslutningen av icke-statlig personal till den statliga pensioneringen innebär ett indirekt statsbidrag, vars storlek är beroende av om staten helt står för pensionskostnaderna eller om huvudmannen har att lämna bidrag i form av avgifter. Befrias huvudmannen från skyldigheten att betala avgifter, bör de direkta statsbidragen till huvudmannen regleras med hänsyn till avgiftsbefrielsen, om inte särskilda skäl föranleder annat. Frågan om att slopa avgifterna bör därför övervägas i budgetsammanhang när de direkta statsbidragen prövas.

Det synes mig emellertid finnas förutsättningar att i berörda fall redan nu pröva frågan om övergång till avgiftsfri pensionering.

Lönekostnadspålägg enligt de grunder som avses för statsmyndigheterna har i prop. 1969: 1 (bil. 4 s. 70 och bil. 10 s. 242) beräknats för föreningarna Skyddsvärnet i Göteborg och Skyddsvärnet i Stockholm samt för Bergsskolan i Filipstad. Att under sådana förhållanden bibehålla anordningen med avgifter till statens personalpensionsverk skulle direkt motverka den vinst i form av ökad klarhet i redovisningen som avses med lönekostnadspålägget. Det torde alltså inte längre finnas anledning att ha kvar ifrågavarande huvudmän inom SPR-pensioneringens avgiftssektor. Emedan statsbidrag till avgifter, som belöper på visst budgetår, enligt vedertagen praxis för berörda huvudmän anvisas för nästföljande budgetår, bör avgifterna slopas redan fr. o. m. innevarande budgetår.

De statsmedel som ställs till förfogande för verksamheten vid de ickekommunala vårdanstalterna för alkoholmissbrukare är avsedda att täcka nettokostnaderna för driften. Bortfaller de avgifter som huvudmännen har att betala till personalpensionsverket, medför det att behovet av direkt statsbidrag minskar i motsvarande mån. På grund härav finner jag inte anledning att motsätta mig framställningen om övergång till pensionering av icke avgiftspliktig typ för arbetstagare vid ifrågavarande vårdanstalter i den mån staten lämnar bidrag som täcker nettokostnaderna för driften. Jag räknar för dessa fall med att övergången skall ske fr. o. m. budgetåret 1969/70. Det förutsätts att fortlöpande avgifter för innevarande budgetår, vilka som nämnts debiteras i efterskott för verksamhetsår, skall bestridas av anslagsmedel som är anvisade för nästa budgetår.

Frågan om att inordna personalen vid de kommunala vårdanstalterna under SPR och om villkoren därför måste övervägas ytterligare. Ett ställningstagande till denna fråga bör alltså anstå tills vidare.

Vissa ändringar i bilagan till SPR behövs för att genomföra förslagen om överföring till pensioneringens avgiftsfria sektor av vissa icke-statliga huvudmän. Kungl. Maj:t bör inhämta riksdagens bemyndigande att göra dessa ändringar.

II. Samordning av statlig tjänstepensionsförmån med kommunal förtroendemannapension

Kommuns och landstings befogenhet att besluta om pensionsförmåner åt kommunala förtroendemen regleras i kommunallagen den 18 december 1953 (nr 753) respektive kommunallagen den 1 mars 1957 (nr 50) för Stockholm och landstingslagen den 14 maj 1954 (nr 319).

Enligt dessa lagar i deras lydelse fr. o. m. den 1 juli 1962 ägde kommun och landsting på särskilda skäl bevilja pension i form av ålderspension eller förtidspension åt förtroendeman som under en lång följd av år på grund av sitt uppdrag hade arbetat i betydande omfattning. Familjepension åt efterlevande till sådan förtroendeman kunde också komma i fråga.

Genom ändring i kommunallagarna år 1967 (prop. 1967:114, KU 33, rskr 286) erhöll kommuner och landsting ökad befogenhet att besluta om pension m. m. för heltidssysselsatta förtroendemen. Förtroendeman som skall ägna hela sin arbetstid åt uppdrag för kommun kan sålunda numera redan vid tillträdet av uppdraget tillförsäkras pensionsrätt enligt vad som är skäligt.

Svenska kommunförbundet och Svenska landstingsförbundet har rekommenderat kommuner och landsting med heltidssysselsatta kommunala förtroendemen att med stöd av den ökade befogenheten anta pensionsreglementen för sådana förtroendemen.

Enligt nämnda reglementen är förtroendeman berättigad till ålderspension och sjukpension under i huvudsak samma förutsättningar som arbetstagare hos kommun. Motsvarande gäller i fråga om rätt till familjepension för förtroendemens efterlevande. Dessutom har förtroendeman i allmänhet principiell rätt till visstidspension som utgår från den tidpunkt då tjänstgöringen upphör till dess 65-årsåldern uppnås. Då träder ålderspensionen i visstidspensionens ställe. För hel förtroendemannapension krävs en uppdragstid av tolv år.

Kommunal tjänstepensionsrätt och statlig tjänstepensionsrätt är sinsemellan samordningsbara. Samordningen innebär i princip att den senaste arbetsgivaren när det gäller avgång med pension skall ensam svara för pensioneringen och bestämma arbetstagarens pension med beaktande av den tid denne har tjänstgjort hos den tidigare arbetsgivaren. Den sistnämnde är inte skyldig att utge livränta.

Kommunal förtroendemannapension samordnas redan nu enligt de kommunala bestämmelserna med statlig tjänstepensionsförmån. Samordningen sker på så sätt att förtroendemannapensionen å ena sidan ökas genom principiellt tillgodoräknande av tid för statlig anställning och å andra si-

dan minskas med vad som svarar mot sådan statlig pension eller livränta som utgår samtidigt. Den till 65 års ålder utgående visstidspensionen omfattas dock inte av samordningen.

SPR:s nuvarande föreskrifter om samordning av pensionsförmåner gör det inte möjligt att på motsvarande sätt reglera statlig pensionsförmån med hänsyn till sådan kommunal förtroendemannapension som utgår samtidigt. Beträffande tjänstårsberäkning gäller enligt SPR att tid, varunder arbetstagare har varit ledig för att fullgöra offentligt uppdrag, likställs med tid för fullgjord tjänstgöring i den tjänst, från vilken ledighet åtnjuts. Tid för ledighet för uppdrag som t. ex. kommunalråd eller landstingsråd medför alltså inte avdrag vid beräkning av tjänstår enligt SPR.

Departementschefen. På senare år har den kommunala verksamhetens expansion medfört att förtroendemän i allt större utsträckning tagits i anspråk för heltidssysselsättning i kommuner och landsting. Förtroendeman som skall ägna hela sin arbetstid åt sitt uppdrag torde i allmänhet tillförsäkras rätt till pension redan vid uppdragets tillträdande.

I inte obetydlig omfattning utses statsanställda till kommunalråd, landstingsråd e. d. När statlig arbetstagare erhåller kommunal tjänst, som inte är statligt reglerad, kan han inte räkna med att få vara ledig från sin statliga anställning annat än under en kortare övergångstid. Däremot har ledighet regelmässigt beviljats den som fått uppdrag som heltidssysselsatt kommunal förtroendeman. Att ansökningar om ledighet i sistnämnda fall behandlats mera generöst har hängt samman med tidigare begränsningar i kommunernas och landstingens möjligheter att ordna pensionsskydd för sina förtroendemän. I och med att dessa begränsningar inte föreligger nu torde det inte längre vara av samma betydelse för den enskilde att få vara ledig från statlig anställning på grund av kommunalt förtroendeuppdrag.

Som redan nämnts kan kommuner och landsting för sin del samordna annan förtroendemannapension än visstidspension med sådan SPR-pensionsförmån som utgår samtidigt. Enligt nuvarande ordning, som inte gör det möjligt för staten att samordna på motsvarande sätt, kan samordningen förutsättas innebära att förtroendemannapensionen betalas ut bara till den del denna pension överskjuter den statliga pensionsförmånen. Att tjänstetidsberäkning av tid för statlig anställning beaktas vid samordningen saknar i många fall praktisk betydelse eftersom hel förtroendemannapension förutsätter en uppdragstid av bara tolv år.

Självfallet bör emellertid en samordning i princip vara ömsesidig. Inom ramen för SPR:s tillämpning bör därför skapas möjlighet att samordna pensionsförmån som avses i reglementet med annan kommunal förtroendemannapension än visstidspension. SPR-förmånen förutsätts alltså skola inte bara bestämmas med beaktande av uppdragstiden utan också i princip kunna minskas eller innehållas när sådan förtroendemannapension utgår samtidigt.

Representanter för civildepartementet och kommunförbunden har förhandlat om grunder för en kostnadsfördelning vid sammanträffande av pensionsförmån enligt SPR och pension enligt normalpensionsreglemente för heltidssysselsatta kommunala förtroendemän. Vid dessa förhandlingar har — under förbehåll för godkännande av såväl Kungl. Maj:t och riksdagen som Svenska kommunförbundet och Svenska landstingsförbundet — den 20 mars 1969 träffats överenskommelse om sådana grunder.

Överenskommelsen innebär följande.

1. Den huvudman som har att svara för den största pensionsförmånen utbetalar reglementsenligt sådan förmån och erhåller kostnadsbidrag från den andre huvudmannen. Härvid beaktas bruttobeloppet före 67 års ålder.

2. Kostnadsbidrag till pension utgår först från den tidpunkt då pensions-tagare har rätt till såväl pensionsförmån enligt SPR som annan pensionsförmån enligt normalpensionsreglemente än visstidspension.

3. Kostnadsbidrag till egenpension, vilket lämnas av staten, beräknas såsom en till beloppet fixerad sådan pension. Tjänstetidsfaktorn skall därvid utgöra förhållandet mellan *å ena sidan* det antal tjänstår, som pensions-tagaren äger tillgodoräkna och som ej avser tid för ledighet med anledning av förtroendeuppdraget och *å andra sidan* samma antal tjänstår utökat med tid för sådan ledighet och i förekommande fall tid som återstår till nedre gränsen av den pensioneringsperiod eller till den pensionsålder, som gällde för anställningen när pensionstagaren senast innehade den. På angivet sätt utökat antal tjänstår skall dock utgöra minst trettio. Pensionen skall, om pensionstagaren efter förtroendeuppdragets upphörande ej återgått till anställning med statlig pensionsrätt, baseras på det pensionsunderlag, som skulle ha gällt om pensionstagaren hade avgått med sjukpension enligt SPR vid tidpunkt, då han tillträtt med pensionsrätt förenat förtroendeuppdrag. I annat fall tillämpas det pensionsunderlag som gällde för senast innehavd anställning när han frånträdde den.

4. Kostnadsbidrag till egenpension, vilket lämnas av kommun, utgår med ett fixerat belopp motsvarande skillnaden mellan den SPR-pensionsförmån, som pensionstagaren åtnjuter vid tidpunkt som i 2 punkten sägs, och samma förmån reducerad genom multiplikation med en på följande sätt beräknad faktor. Denna faktor skall utgöra förhållandet mellan *å ena sidan* det antal tjänstår, som pensionstagaren äger tillgodoräkna och som ej avser tid för ledighet med anledning av förtroendeuppdraget, och *å andra sidan* samma antal tjänstår utökat med tid för sådan ledighet.

5. Kostnadsbidrag till familjepensionsförmån för ensam förmånsberättigad utgår med halva beloppet av kostnadsbidraget enligt 3 eller 4 punkten. Under tid, då familjepensionsförmån utgår för två eller flera förmånsberättigade, ökar kostnadsbidraget med 40 % om antalet berättigade är två och med ytterligare 20 % för varje berättigad utöver två.

6. Kostnadsbidrag för tid, då förtroendeman innehar sitt uppdrag, utges av staten fr. o. m. månaden efter den, då 65 års ålder uppnås, och utgår med belopp motsvarande den egenlivränta enligt SPR som förtroendemannen antingen har rätt till på grund av avgång från anställning vid i punkten 3 avsedd ledighets början eller skulle ha blivit berättigad till om avgång från anställning skett vid nämnda tidpunkt.

7. Överenskommelsen gäller endast under förutsättning att statlig anställning innehades vid förtroendeuppdragets tillträde.

Kungl. Maj:t bör inhämta riksdagens bemyndigande att godkänna överenskommelsen om grunder för en kostnadsfördelning vid sammanträffande av statlig tjänstepensionsförmån och kommunal förtroendemannapension. Vissa ändringar i SPR behövs för att genomföra förslaget om samordning av nämnda pensionsförmåner. Kungl. Maj:t bör även inhämta bemyndigande att göra dessa ändringar.

III. Vissa frågor beträffande livränterätten enligt SPR

Statens personalpensionsverk har med skrivelse den 11 mars 1969 överlämnat en promemoria som utarbetats inom ämbetsverket och som tar upp vissa frågor om rätten till livränta enligt SPR.

Egenlivränta. Enligt 11 § 1 mom. SPR föreligger under vissa förutsättningar rätt till egenlivränta för den vars anställning upphör utan att medföra rätt till pension. De angivna förutsättningarna är i princip *att* anställningen har upphört när han fyllt 30 år, *att* arbetstagaren vid avgången kan tillgodoräkna minst tre tjänstår eller under minst tre år har varit underkastad statliga pensionsbestämmelser *och att* han därvid inte går över till eller står kvar i annan anställning med statlig pensionsrätt.

Egenlivränta utgår från 65 års ålder eller, om den förmånsberättigade tillerkänns folkpension i form av förtidspension, under tid när förtidspensionen utgår. En förmånsberättigads rätt till livränta kan emellertid enligt 11 § 4 mom. SPR upphöra under vissa förutsättningar. Dessa är att den förmånsberättigade antingen blir på nytt underkastad statliga pensionsbestämmelser eller får pension på grund av kommunal tjänstepensionering eller pensionsförmån på grund av viss annan icke-statlig tjänstepensionering.

Att rätt till egenlivränta i vissa fall elimineras av icke-statlig pensionsförmån beror på att rätten till statliga och icke-statliga förmåner i dessa fall är sinsemellan samordningsbara.

Samordningen innebär i princip att senaste arbetsgivare skall ensam svara för arbetstagarens pensionering och bestämma dennes pensionsförmåner med beaktande av den tid han har tjänstgjort hos tidigare arbetsgivare. I några av de fall som avses här beror samordningens genomförande av att arbetstagaren får rätt till pension vid avgång från anställning hos den senaste arbetsgivaren. I dessa fall samordnas alltså inte statlig livränta och motsvarande icke-statlig förmån.

Samordningens genomförande är som synes i vissa fall beroende och i andra fall oberoende av vad för slags pensionsförmån som senaste arbetsgivare har att ge ut. Området för samordning i både pensions- och livräntefall omfattar i princip anställningar inom sådan verksamhet, där huvudmannskapet eller eljest pensioneringen har övertagits av staten, samt

dessutom generellt anställningar hos försäkringskassor och vissa statliga bolag. Området för samordning i enbart pensionsfall omfattar anställningar hos kommuner, församlingar, pastorat och ett antal andra huvudmän.

Samordningsområdet är inte bestämt direkt genom hänvisning till icke-statlig pensionering i viss regi eller enligt visst förmånssystem utan genom hänvisning till den anställning som den icke-statliga pensioneringen har grundats på. Detta leder till att samordningen inte berör exempelvis kommunal pensionsrätt till den del denna pensionsrätt grundats på anställning utanför de statliga bestämmelsernas samordningsområde.

Statens personalpensionsverk har i sin nämnda promemoria tagit upp fråga om vissa ändringar i 11 § 1 och 4 mom. SPR.

Personalpensionsverket framhåller att bestämmelserna om den statliga livränterättens beroende av förhållanden som hänger samman med annan pensionsrätt är, närmast för fall då denna är icke-statlig, i stort behov av översyn både från resultatmässiga, administrativa och psykologiska synpunkter.

I det följande tar personalpensionsverket upp fråga om *undantag från reglerna om livräntans beroende av annan pensionsrätt*. Pensionsverket erinrar härvid om att Kungl. Maj:t, med hänsyn till den speciella innebörden av den statliga pensionsrätten för växelstationsföreståndare vid televerket, i särskild ordning har beslutat att 11 § 4 mom. SPR inte skall tillämpas med hänsyn till sådan pensionsrätt. För undantag från SPR:s bestämmelser bör principiellt finnas stöd i dessa och undantagen bör kunna gälla både villkoret för livränterätts uppkomst och villkoret för dess upphörande. Med beaktande härav och då det inte är otänkbart att också viss icke-statlig pensionsrätt kan ha sådan innebörd att den inte bör medföra att statlig livränterätt upphör anser pensionsverket att Kungl. Maj:t bör utverka befogenhet att besluta om undantag från reglerna om livräntans beroende av den pensionsrätt som annars föreligger. Det synes pensionsverket mest lämpligt att för ändamålet hithörande bestämmelser i 11 § 1 mom. och bestämmelserna i 11 § 4 mom. förs samman i sistnämnda moment och att den avsedda dispensbefogenheten inryms däri.

Pensionsverket går här efter in på frågan *när rätten till statlig egenlivränta skall upphöra* i samordningsfall. Enligt 11 § 4 mom. upphör sådan livränterätt omedelbart när den förmånsberättigade får pensionsskydd i anställning med statlig pensionsrätt. Varken förtidslivränta eller uppskjuten livränta kan alltså utgå under tid när arbetstagaren är underkastad SPR. Däremot kan statlig egenlivränta mera undantagsvis utgå under tid för anställning med samordningsbar icke-statlig pensionsrätt. Sistnämnda resultat synes pensionsverket inte vara motiverat. Icke-statlig pensionsrätt bör därför på samma sätt som statlig pensionsrätt medföra att statlig livränterätt upphör. Härigenom uppnås bl. a. ur administrativ synpunkt den fördelen att man inte behöver i samband med kommunali-

sering av statlig verksamhet fastställa egenlivräntor — som sedan normalt skall dras in — utan kan begränsa sig till att beräkna tjänstären.

Att låta *livränterätten upphöra slutgiltigt och totalt* skulle emellertid enligt pensionsverket vara att sträcka sig för långt i vissa fall. Staten samordnar varken i pensions- eller livräntefall med icke-statlig pensionsrätt till den del denna pensionsrätt är grundad på anställning utanför samordningsområdet. I den mån statlig livränterätt har grundats på anställning utanför detta område, bör livränterätten till den delen inte upphöra på grund av att den förmånsberättigade får icke-statlig pensionsförmån inom området. Denna företeelse är emellertid undantagsmässig och skulle kunna beaktas genom den dispensbefogenhet som avses för Kungl. Maj:t. Det bör också observeras att ömsesidigheten inte är baserad på en formlig och noga preciserad överenskommelse mellan staten och de icke-statliga huvudmännen och att staten inte gärna torde kunna låta livränterätt upphöra i vidare omfattning än den beaktas vid samordning med icke-statlig pensionsförmån.

Enligt pensionsverket är det emellertid mindre tillfredsställande om *livränterätten upplivas helt* vid varje avgång med livränterätt från anställning hos kommun eller annat rättssubjekt som är jämställt med kommun ur samordningssynpunkt. När det gäller livränta samordnar staten i princip med pensionsrätt som är grundad på anställning hos kommun eller liknande rättssubjekt i sådana fall, där anställningen tillhör verksamhetsområde, för vilket huvudmannaskapet eller eljest pensioneringen har övertagits av staten. Ätminstone beträffande övertagen personal bör konsekvensen kräva att här avsett icke-statligt rättssubjekt samordnar med statlig livränterätt även i livräntefall när huvudmannaskapet respektive enbart pensioneringen har flyttats över från staten till det icke-statliga rättssubjektet. Bestämmelserna om upphörande av statlig livränterätt bör utformas på sådant sätt att de svarar mot en sådan eventualitet.

Under åberopande av vad som anförts föreslår pensionsverket att rätten till statlig egenlivränta väl skall upphöra i och med att arbetstagaren får nytt pensionsskydd i anställning med relevant statlig eller icke-statlig pensionsrätt men att han ändå skall under tid, då han inte innehar sådan anställning, åtnjuta eljest föreskriven rätt till egenlivränta i den mån inte pensionsförmån, som han åtnjuter på grund av anställningen, har bestämts med beaktande av anställning som skulle ha medfört tjänstårsberäkning för egenlivränta. Allt efter omständigheterna kommer alltså den upplivning av statlig livränterätt som pensionsverket syftar till att ske totalt, partiellt eller inte alls.

Familjelivränta. Enligt 13 § 1 mom. SPR har efterlevande till den som blivit underkastad SPR rätt till familjelivränta om han vid sitt frånfälle åtnjöt eller efter avgång från anställning som avses i reglementet ägde rätt att framdeles komma i åtnjutande av egenlivränta.

Familjelivränta utgår i princip under samma tid som gäller i fråga om

familjepension. Upphör arbetstagares rätt till egenlivränta, upphör samtidigt efterlevandes rätt att åtnjuta familjelivränta efter hans frånfälle.

Statens personalpensionsverk, som enligt vad förut angivits förordat att Kungl. Maj:t skall utverka befogenhet att besluta om undantag från reglerna om statlig livräntas beroende av senare förvärvat pensionsrätt, framhåller att det inte är otänkbart att förevarande fråga kan behöva bedömas olika när det gäller egenlivränta och familjelivränta. Kungl. Maj:t bör därför utverka en motsvarande befogenhet avseende statlig familjelivränta. Denna bör följa av ett nytt moment i 13 § SPR. Pensionsverkets avsikt är alltså att Kungl. Maj:t skall kunna dispensera beträffande enbart egenlivränta, enbart familjelivränta eller båda förmånerna.

De nuvarande bestämmelserna om *statlig familjelivräntas beroende av icke-statlig pensionsförmån* skulle vid en strikt tolkning leda till det otillfredsställande resultatet att sådan livränta kommer att utgå, om arbetstagare avlider innan han fått sådan pensionsförmån. Detta gäller även om den icke-statliga förmånen är familjepension. Härtill kommer att rätten till statlig familjelivränta upphör om arbetstagaren före frånfallet fått icke-statlig egenpensionsförmån, oberoende av i vilken mån den icke-statliga familjepensionsförmånen bestämts genom samordning med den statliga familjelivräntan. Ingetdera anser pensionsverket vara tillfredsställande. Möjligheten till statlig familjelivränta bör primärt upphöra då arbetstagaren efter avgången har innehaft anställning med icke-statlig pensionsrätt som samordnas med statlig pensionsrätt. Eljest föreskriven rätt till statlig familjelivränta bör likväl föreligga i den mån pensionsförmån för efterlevande på grund av den icke-statliga anställningen inte har bestämts med beaktande av anställning som skulle ha medfört tjänstårsberäkning för statlig familjelivränta.

Till sist erinrar pensionsverket om att *änklingspension* endast undantagsvis förekommer inom icke-statlig pensionering. Med hänsyn härtill föreslår ämbetsverket att vid tillämpningen av de avsedda samordningsbestämmelserna frågan om statlig familjelivränta till kvinnlig anställningshavares make bedöms för sig. Om det icke-statliga pensionssystemet ej medför änklingspensionsrätt, bör statlig änklingslivränta utgå. I annat fall bör statlig änklingslivränta utgå endast i den mån livräntan grundas på tjänstår för anställning, som inte beaktas vid bestämmandet av änklings icke-statliga pensionsförmån. Om statlig familjelivränta skulle ha utgått till både änklings och barn men som en följd av samordningen utgår endast till änklings, förutsätts att änklingslivräntan bestäms som om livränterätten för barn funnits kvar.

Departementschefen. SPR:s bestämmelser om den statliga livränterättens beroende av annan pensionsrätt är i behov av översyn. Statens personalpensionsverk har gjort en sådan översyn och i anslutning därtill föreslagit

vissa ändringar i bestämmelserna. Jag finner förslagen väl avvägda. Den reglering jag förordar i det följande ansluter till vad pensionsverket föreslagit.

Statlig livränterätt upphör i och med att arbetstagaren får pensionskydd i anställning förenad med pensionsrätt enligt SPR. Egenlivränta kan alltså inte utgå till arbetstagaren under tid när han är underkastad reglementet. Den statliga livränterättens beroende av icke-statlig pensionsrätt bör konstrueras på motsvarande sätt. Rätten till livränta bör alltså upphöra i och med att den förmånsberättigade får pensionskydd i anställning med icke-statlig pensionsrätt som samordnas med statlig pensionsrätt. Detta bör gälla även då samordningen avser endast icke-statlig pensionsförmån som utgörs av pension.

Att låta livränterätten upphöra för all framtid skulle emellertid vara att sträcka sig alltför långt. Livränterätten kan i vissa fall behöva upplivas när den icke-statliga anställningen upphör. Blir arbetstagaren inte berättigad till pensionsförmån på grund av den icke-statliga anställningen eller intjänar han däri rätt till pensionsförmån som inte samordnas med livräntan, bör livränterätten sålunda upplivas. Har i annat fall pensionsförmånen på grund av den icke-statliga anställningen bestämts utan att man beaktat viss anställningstid som har tillgodoräknats som tjänstår vid livräntans bestämmande, bör livränterätten upplivas i motsvarande mån. Beslut om upplivning av livränterätt bör kunna gälla enbart egenlivränta, enbart familjelivränta eller båda förmånerna.

Vad pensionsverket i övrigt föreslagit anser jag mig också kunna biträda.

Den avsedda regleringen bör tekniskt utformas så att rätt till livränta ej skall, med mindre Kungl. Maj:t förordnar därom, vidare föreligga när arbetstagaren erhållit nytt pensionskydd enligt SPR eller icke-statlig pensionering av här avsett slag. Från den angivna regeln undantas rätt till livränta i den mån den intjänats i anställning som ej beaktats vid prövning av fråga om pensionsförmån enligt ifrågavarande pensioneringsgrunder. Fråga om familjelivränta till kvinnlig arbetstgares make skall härvid bedömas för sig.

Vissa ändringar i SPR behövs för att genomföra vad jag nu förordat. Kungl. Maj:t bör inhämta riksdagens bemyndigande att göra dessa ändringar.

IV. Pensionering av personal vid vissa institutioner m. m.

A. Svenska riksteatern

Riksteatern-Svenska teatern bildades hösten 1967 genom sammanslagning av Riksteatern och Svenska teatern. Teaterns namn ändrades till Svenska riksteatern den 1 juli 1968.

Svenska riksteatern har till ändamål att utbreda och fördjupa intresset för teater och att anordna teaterföreställningar främst på platser, där det inte finns någon statsunderstödd teater. I teaterns uppgifter ingår också att producera och distribuera skolteater, att främja och stimulera amatörteaterverksamhet samt att genom studie- och upplysningsverksamhet stimulera intresset för god scenkonst.

Svenska riksteatern är en ideell förening. Beslutande organ är en kongress, som består av ombud för lokala teaterföreningar, och en styrelse på femton ledamöter, av vilka Kungl. Maj:t utser ordförande och fem andra ledamöter.

Verksamheten vid Svenska riksteatern finansieras till övervägande delen med statsbidrag. Detta disponeras enligt inkomst- och utgiftsstat som är fastställd av Kungl. Maj:t. För budgetåret 1969/70 föreslås i prop. 1969: 1 (bil. 10 s. 30) som bidrag till verksamheten vid teatern ett anslag av 21 814 000 kr. Övriga inkomster är främst ersättningar av arrangörer samt medlemsavgifter.

Teaterns fast anställda personal uppgår f. n. till omkring 120 personer. Dessutom finns annan personal, inemot 300 personer, med viss tjänstgöring under kortare tider, som oftast varierar mellan fyra och åtta och en halv månader per spelår. Denna personal återkommer i många fall år från år.

Löneförmånerna för teaterns personal regleras enligt samma avtal som gäller för de statsunderstödda stadsteatrarna. Avtalsslutande parter är å ena sidan Teatrarnas riksförbund och å andra sidan Svenska teaterförbundet och Svenska musikerförbundet.

Flertalet anställda vid Svenska riksteatern har inte rätt till personalpensionsförmåner. Vissa arbetstagare var emellertid i tidigare anställning hos dåvarande Riksteatern tillförsäkrade rätt till pensionsförmåner på grund av försäkring i Svenska Personal-Pensionskassan (SPP). Dessa arbetstagare, f. n. 28 personer, kvarstår som försäkringstagare i pensionskassan. Vidare är ett par arbetstagare alltjämt delaktiga i pensionskassa som de tillhörde i tidigare anställningar.

Riksteatern och Svenska teatern har i gemensam skrivelse den 5 maj 1967 anhållit att SPR skall tillämpas på de anställda vid teatern på samma villkor som gäller för personalen vid Operan och Dramatiska teatern. Härvid förutsätter teatern att detta skall gälla även de s. k. korttidsanställda.

Teatern anhåller vidare att staten övertar ansvaret för vissa pensioner som teatern har att utge.

I skrivelse den 15 januari 1968 har *Svenska riksteatern* (Riksteatern — Svenska teatern) anhållit att anslutningen till SPR får gälla fr. o. m. den 1 januari 1968 och att den personal som f. n. är pensionsförsäkrad hos SPP även framdeles får vara försäkrad där.

Statens personalpensionsverk anför i yttrande att ämbetsverket finner det i princip motiverat att teaterns personal medges anslutning till den statliga personalpensioneringen.

I fråga om den närmare regleringen av en sådan anslutning anför personalpensionsverket följande beträffande den korttidsanställda personalen.

I stor utsträckning förekommer att arbetstagare som är korttidsanställda själva inte önskar längre sammanhängande anställningar utan vill ha möjlighet till annan verksamhet under resterande tid. De bestämmelser som nu reglerar pensioneringen för de SPV-anslutna teatrarna innebär inte något formellt hinder för att anställningshavare skall bli underkastad SPR i egenskap av innehavare av »delårsanställning», men frågan om dylik tillämpning av reglementet har hittills inte aktualiserats. Om de nuvarande bestämmelserna skulle göras tillämpliga på Riksteatern-Svenska teatern skulle emellertid detta rent faktiskt komma att innebära en utvidgning av den statliga teaterpensioneringen till att i relativt stor utsträckning omfatta korttids- eller säsonganställd personal. En sådan utvidgning skulle bl. a. leda till en ytterligare komplicering av pensioneringens administration, som redan för mera fast anställd teaterpersonal är förenad med särskilda problem på grund av att löne- och anställningsförhållandena för teaterpersonalen avviker från de för statsanställda gällande grunderna, efter vilka SPR-pensioneringen byggts upp i viktiga tekniska hänseenden.

Pensionsverket anser sig på anförda skäl inte böra tillstyrka att ifrågasvarande »korttidsanställda» i sådan egenskap omfattas av SPR. Däremot finner ämbetsverket skäl att förorda att »korttidsanställning» får tillgodoräknas i tjänstårshänseende för den som blir underkastad reglementet på grund av annan anställning. Den avsedda regleringen bör enligt ämbetsverket åstadkommas genom en särbestämmelse i 17 § SPR och gälla anställning vid samtliga SPV-anslutna teatrar.

Personalpensionsverket anser att man i detta sammanhang vidare bör överväga utformningen av det villkor om heltidstjänstgöring som i princip gäller för SPR:s tillämpning på teaterpersonal. Härom anför ämbetsverket följande.

F. n. gäller beträffande de kungl. teatrarna ett formellt hinder för tillämpning av reglementet på andra anställningar än heltidsanställningar. Beträffande stadsteatrarnas personal finnes f. n. inte något generellt krav om heltidsanställning utan endast ett heltidsvillkor för det fall att för anställningen utgår avlöning enligt annan grund än efter statlig eller kommunal lönegrad. Den nu berörda olikheten i den formella regleringen saknar f. n. — förutom i några enstaka undantagsfall — betydelse på grund av de

faktiska förhållandena beträffande avlöningsgrunderna och den anställda personalen.

Enligt pensionsverket bör man nu genom en formell jämkning av föreskrifterna om kravet på heltidstjänstgöring sörja för att den enhetlighet som i praktiken redan finns i detta hänseende tryggas även i framtiden. Erforderliga föreskrifter härom bör tas in i SPR-bilagan. För de enstaka undantagsfall som förut har berörts bör meddelas vissa övergångsföreskrifter om bibehållande av nuvarande grunder vid fortsatt oavbruten anställning.

Departementschefen. I överensstämmelse med vad chefen för utbildningsdepartementet förutsatt vid framläggande av förslag i prop. 1969: 1 (bil. 10 s. 30) om anslag till Svenska riksteatern för budgetåret 1969/70 anser jag att pensionsförhållandena för arbetstagare vid Svenska riksteatern bör fr. o. m. den 1 juli 1969 regleras enligt statliga personalpensionsbestämmelser. Jag förordar alltså att SPR får tillämpas på dem.

Statens personalpensionsverk har på anförda skäl ansett sig inte böra tillstyrka att s. k. korttidsanställda och deltidanställda vid riksteatern i sådan egenskap omfattas av SPR. Samma bör enligt pensionsverkets mening gälla Dramatiska teatern, Operan, stadsteatrar och symfoniorkestrar. Denna fråga måste ytterligare övervägas. Jag begränsar mig därför till att nu föreslå att ifrågavarande anställda vid riksteatern tills vidare undantas från reglementets tillämpning. Såsom pensionsverket förutsatt bör tid för korttidsanställning få beaktas i pensionshänseende för den som efter sådan anställning blir inordnad i det statliga personalpensionssystemet på grund av annan antällning.

Jag anser att staten i princip inte bör medverka till att arbetstagare vid riksteatern efter dennas anslutning till den statliga pensioneringen får pensionsvillkor enligt icke-statliga grunder. Jag räknar dock med att det kan finnas skäl att medge undantag för arbetstagare som nu omfattas av sådana grunder.

Kungl. Maj:t bör inhämta riksdagens bemyndigande att i den mån så erfordras reglera frågan om tillgodoräkning av tid för anställning vid riksteatern eller dennas föregångare före den avsedda anslutningstidpunkten den 1 juli 1969.

Medel till att täcka kostnaden för pensioneringen har för nästa budgetår beräknats under nyssnämnda anslag. Härvid har tillämpats de allmänna grunderna för beräkning av lönekostnadspålägg. Med hänsyn härtill bör anordningen med särskilda pensionsavgifter till statens personalpensionsverk inte gälla beträffande riksteatern.

Frågan om staten skall påtaga sig ansvar för utgivande av pensioner till förutvarande anställningshavare som inte blir omfattade av den i det föregående avsedda pensionsregleringen bör övervägas i samband med pröv-

ningen av teaterns begäran om anslag för budgetåret 1970/71. Med ett ställningstagande till den frågan får alltså anstå tills vidare.

Vissa ändringar i SPR behövs för att genomföra vad jag nu förordat. Kungl. Maj:t bör inhämta riksdagens bemyndigande att göra dessa ändringar.

B. Drottningholms teatermuseum

Drottningholms teatermuseum tillkom år 1922 genom beslut av Hans Maj:t Konungen. Huvudman för verksamheten är sedan år 1945 den samma år bildade stiftelsen Drottningholms teatermuseum. Enligt stadgar som fastställts av Kungl. Maj:t har stiftelsen till uppgift att vidga kännedomen om teaterkonstens historia, med särskild hänsyn till teaterkonsten i Sverige under äldre och nyare tid, och att för detta ändamål förkovra museets samlingar.

Verksamheten vid stiftelsen omfattar tre huvudgrenar: museal vård och bearbetning av stiftelsens samlingar, verksamhet vid stiftelsens bibliotek och arkiv samt föreställnings- och konsertverksamhet på Drottningholmsteatern. Sistnämnda verksamhet har under senare år omhänderhaft av Föreningen Drottningholmsteaterns vänner och Operan. Enligt det avtal som gäller härom har stiftelsens förste intendent i sin tjänst haft att leda föreställningsverksamheten mot att föreningen till stiftelsen inbetalat ersättning för så stor del av förste intendents lön som ansetts svara mot hans arbete med föreställningarna.

Stiftelsen står under riksmarskalksämbe- tets överinseende och förvaltas av en nämnd. Självskrivnen ordförande i nämnden är ståthållaren på Drottningholms slott. De fyra övriga ledamöterna förordnas av Hans Maj:t Konungen.

Teatermuseets verksamhet finansierades till mitten av 1940-talet i stort sett med hjälp av visningsmedel. De särskilda medelstillskott, som erfordrades, lämnades från anslag under slottsstaten. Fr. o. m. budgetåret 1945/46 ställs medel till förfogande över riksstaten. Övriga inkomster härrör till största delen från visningsmedel. I prop. 1969: 1 (bil. 10 s. 83) har för budgetåret 1969/70 som bidrag till stiftelsens verksamhet föreslagits ett anslag av 140 000 kr.

Föreningen Drottningholmsteaterns vänner åtnjuter också statsbidrag för teaterns verksamhet. Sådant bidrag har för budgetåret 1968/69 utgått med 310 000 kr. Föreningen får även bidrag för verksamheten från Stockholms stad.

Vid teatermuseet finns i nuvarande läge normalt nio arbetstagare. Två av dessa tjänstgör på halvtid och deras arvoden bestrids av medel som ställs till förfogande av Stockholms universitet. En av arbetstagarna har ytterligare avkortad tjänstgöring och för en gäller ej någon reglerad arbetstid. Ar-

betstagarna är anställda antingen för viss bestämd tid med möjlighet till förlängning eller tills vidare. Samtliga arbetstagare, som fullgör minst halvtidstjänst, åtnjuter i princip arvode som har avvägts efter månadslön enligt löneklass på statens löneplan A. I ett fall utgör arvodet skillnaden mellan sådan månadslön och den pension som har intjänats i tidigare anställning. För arbetstagarna tillämpas semester enligt samma grunder som gäller för statstjänstemän. Anställningarna är inte förenade med statlig personalpensionsrätt.

Nämnden för stiftelsen Drottningholms teatermuseum har i skrivelse den 4 juli 1966 hemställt att stiftelsens personal i pensionshänseende likställs med statens arbetstagare. Nämnden framhåller särskilt angelägenheten av att f. d. förste intendenten Gustaf Hilleström, som varit i stiftelsens tjänst i omkring 25 år, får sin pensionsfråga löst.

Statens personalpensionsverk framhåller i yttrande att stiftelsen Drottningholms teatermuseum i huvudsak synes uppfylla de förutsättningar som på grundval av 1959 års SPA-utrednings förslag angivits för anslutning till den statliga personalpensioneringen. Med hänsyn till stiftelsens karaktär bör SPV-anslutning för personalen inte begränsas att gälla enbart innehavare av »fast anställning» utan i princip stå öppen i samma utsträckning som för anställningar i statens tjänst. Bakgrunden till att förste intendenten under viss tid har ombesörjt vissa uppgifter i samband med föreställningsverksamheten, som enligt avtal omhänderhafts av föreningen, har förutsatts vara sådan att även tiden för detta arrangemang kan beaktas i pensionshänseende.

Pensionsverket anför slutligen att en eventuell SPV-anslutning för arbetstagare hos stiftelsen bör gälla fr. o. m. den 1 juli 1967. Ämbetsverket förutsätter härvid att det skall finnas samma möjligheter till retroaktiv tjänstårsberäkning m. m. för då anställd personal som i övrigt gäller i motsvarande fall.

Det har upplysts att f. d. förste intendenten Hilleström har lämnat sin anställning hos stiftelsen den 30 september 1968.

Departementschefen. Kostnaderna för verksamheten vid stiftelsen Drottningholms teatermuseum finansieras i huvudsak av statsmedel till den del de inte täcks med inkomster av visningar m. m. Med beaktande härav anser jag liksom statens personalpensionsverk att stiftelsens anställningar bör anslutas till SPR. Den omständigheten att innehavaren av tjänsten som förste intendent i väsentlig omfattning har disponerats för uppgifter i samband med föreställningsverksamheten och därvid i huvudsak avlönats av Föreningen Drottningholmsteaterns vänner bör i och för sig inte hindra att även denna tjänst ansluts till pensioneringen.

Anslutning till SPR bör vara möjlig i samma utsträckning som för statliga anställningar. För anslutningen bör dock förutsättas att anställningarna anmäls till och registreras hos pensionsverket.

Lönekostnadspålägg, som avser att täcka bl. a. pensionskostnader, har beräknats för stiftelsen enligt samma grunder som för statsmyndigheterna. Under sådana förhållanden finns det inte anledning till att anordningen med särskilda avgifter till personalpensionsverket skall tillämpas i fråga om museet.

Jag föreslår att anslutningen av anställningarna hos stiftelsen till SPR skall gälla fr. o. m. den 1 juli 1967. Vid bifall härtill kommer den avsedda pensionsregleringen att omfatta även tjänsten som förste intendent, vilken drogs in i samband med Hilleströms avgång den 30 september 1968. Hilleström blir i så fall såvitt beror av hans innehav av nämnda tjänst berättigad till livränteförmåner.

Viss ändring i bilagan till SPR behövs för att genomföra vad jag nu har förordat. Kungl. Maj:t bör inhämta riksdagens bemyndigande att göra denna ändring.

V. Vissa ändringar i bilagan till SPR

I bilagan till SPR finns anledning att vidta ytterligare följande ändringar av mera formell natur.

Under V d) utbyts orden »Svenska röda korsets med bidrag från riksförsäkringsverket drivna hem för barn med gomdefekter» mot orden »Svenska röda korsets Lidingöhem».

Under V e) byts ordet »Föreståndare» ut mot orden »Rektor, biträdande rektor».

Under VII f) byts *dels* orden »rektor och lärare vid särskola eller epileptikerskola» ut mot orden »rektor och lärare vid särskola», *dels* orden »internationella institutet för freds- och konfliktforskning» ut mot orden »Stockholms internationella fredsforskningsinstitut».

Under VII k) anges att bestämmelser om pensionsavgifter inte längre gäller för textilinstitutet i Borås och Lennings textiltkniska institut i Norrköping.

Under XIV byts orden »De kungl. teatrarna» ut mot orden »Operan och Dramatiska teatern».

Kungl. Maj:t bör inhämta riksdagens bemyndigande att göra här avsedda ändringar i bilagan till SPR.

VI. Pensionslön för teatercheferna vid Operan och Dramatiska teatern

Pensionslönen för teaterchef vid de kungl. teatrarna, numera Operan och Dramatiska teatern, beräknas efter lönegrad C 2. Detta följer av föreskrift i bilagan till statens pensionslöneförordning.

Löneformånerna för nämnda chefer regleras av Kungl. Maj:t. Enligt beslut den 17 februari 1967 åtnjuter de arvode som svarar mot lön till

statstjänsteman i lönegrad C 3. Dessutom utgår viss representationsersättning. Nämnade beslut gäller fr. o. m. den 1 juli 1966.

Styrelsen för Kungl. Teatern Aktiebolag har i skrivelse den 10 december 1968 begärt att pensionslönen för teaterchefen vid Operan skall beräknas efter lägst del arvode han tillförsäkrats genom Kungl. Maj:ts nämnda beslut.

Teater- och orkesterrådet, som hörts i ärendet, tillstyrker att pensionslönen för teaterchefen vid Operan skall bestämmas med utgångspunkt i det fasta arvode han åtnjuter. Även pensionslönen för Dramatiska teaterns chef, vars fasta lön är densamma som operachefens, bör enligt rådet omprövas i sammanhang.

Departementschefen. Jag finner det rimligt att pensionsförmånerna för teatercheferna vid Operan och Dramatiska teatern avvägs med beaktande av det fasta arvode som de har tillförsäkrats enligt beslut av Kungl. Maj:t. Jag förordar därför att den föreskrift om pensionslön för här avsedd teaterchef som finns inlagen i bilagan till pensionslöneförordningen skall upphävas. Jag förutsätter att Kungl. Maj:t skall få bestämma sådan pensionslön för förfluten tid med beaktande av det av Kungl. Maj:t fastställda arvodet.

Kungl. Maj:t bör inhämta riksdagens bemyndigande att göra den förutslagna ändringen i bilagan till pensionslöneförordningen.

VII. Pensionsrätt för vissa provinsialläkare hos landstingskommuner

Kungl. Maj:t har den 28 maj 1968 med stöd av riksdagens bemyndigande (prop. 1968: 1 bil. 7 s. 171, SU 5, rskr 5) godkänt överenskommelse mellan statens förhandlingsnämnd och Svenska landstingsförbundet om avlösning av statsbidraget till provinsialläkarväsendet m. m. I enlighet med överenskommelsen har statsbidraget till avlöning åt provinsialläkare m. m. upphört fr. o. m. den 1 januari 1968. Enligt överenskommelsen avsåg statens ansvar för provinsialläkarnas pensionering endast de provinsialläkartjänster som av landstingskommun före den 1 januari 1968 inrättats inom ramen för de 760 statsbidragsberättigande tjänsterna. I protokoll till överenskommelsen fanns en anteckning enligt vilken parterna var ense om att ta upp förhandlingar om finansieringen av och formerna för de landstingsanställda provinsialläkarnas pensionering.

I skrivelse den 12 december 1968 har *statens förhandlingsnämnd* meddelat att nämnden och landstingsförbundet enats om att tjänstepensionsreglementet för arbetstagare hos landsting (LPR) bör gälla för landstingsanställd provinsialläkare, som är född 1906 eller senare och vars tjänst landstingskommun inrättat inom ramen för de tidigare statsbidragsberättigande

760 tjänsterna. Vidare har landstingsförbundet och Sveriges läkarförbund enats om att ifrågavarande provinsialläkare skall fr. o. m. den 1 januari 1969 omfattas av LPR.

Departementschefen. Den överenskommelse som träffats mellan landstingsförbundet och läkarförbundet innebär att sådana provinsialläkare hos landstingskommun, på vilka landstingskommunala bestämmelser om tjänstepensionering är tillämpliga, inte omfattas av SPR fr. o. m. den 1 januari 1969. Till följd härav har på min hemställdan Kungl. Maj:t den 13 december 1968 förordnat om viss ändring i SPR (SFS 1968: 715).

Vad sålunda förekommit har jag ansett böra bringas till riksdagens kännedom.

VIII. Kostnadsbidrag till pensionsförmåner för personal vid Dammsdalsskolan

Sävstaholms skol- och arbetshem i Vingåker inrättades år 1934 som en enskild anstalt för pojkar med komplicerade psykiska rubbningar. Inrättandet skedde utan statligt ekonomiskt stöd.

För skol- och arbetshemmet gällde redan från början samma bestämmelser om villkor för inlagning, utbildning och utskrivning m. m. som för statens uppfostringsanstalter för barn med komplicerade psykiska rubbningar.

I statsbidragshänseende tillhörde skol- och arbetshemmet den statsunderstödda vården av psykiskt utvecklingsstörda. Statsbidrag utgick till hemmet enligt samma grunder och med samma belopp som till övriga statsunderstödda skolor för utvecklingsstörda.

Fr. o. m. år 1955 nedlades arbetshemsavdelningen vid skol- och arbetshemmet. Som en följd därav ändrades hemmets namn till Sävstaholms skolhem.

Skolhemmets verksamhet reglerades genom årliga avtal mellan staten och föreningen. Enligt dessa avtal som gällde t. o. m. år 1966 utgick till skolhemmet, utöver de statsmedel som eljest stod till förfogande, ett särskilt statsbidrag som var avsett att täcka underskottet av driften.

Fr. o. m. år 1967 upphörde statens ansvar för driften av Sävstaholms skolhem. Södermanlands läns landsting trädde i stället för staten in som part i avtalet. Ett år senare lades skolhemmet ned och ersattes av Dammsdalsskolan som har landstinget till huvudman.

Anställningarna som rektor och lärare har alltsedan skol- och arbetshemmets tillkomst tillhört området för den statliga personalpensioneringen. I detta hänseende ändrades inte någonting genom att landstinget övertog huvudmannaskapet. Den statliga personalpensioneringen omfattar också en anställning som husmor med personlig pensionsrätt enligt SPR.

Övriga anställningar blev förenade med pensionsrätt enligt landstingskommunal bestämmelser i och med att de överfördes från Sävstaholms skolhem till Dammsdalsskolan. Tidigare fanns det inte någon pensionsrätt för dem.

Frågan om en reglering av pensionsförhållandena för avsedda övriga anställningar aktualiserades första gången av dåvarande huvudmannen *Föreningen Sävstaholmsskolorna* i samband med avgivande av statförslag för år 1965. Föreningen anmälde därvid att Svenska kommunalarbetsförbundet, hos vilket praktiskt taget samtliga ifrågavarande arbetstagare var organiserade, hade gjort upprepade framställningar om att föreningen skulle lösa pensionsfrågan för dem. Föreningen framhöll samtidigt att den för sin del saknade ekonomisk möjlighet att ta på sig så omfattande förpliktelser som ett antagande av landstingens pensionsreglemente skulle medföra.

Kommunalarbetsförbundet har i skrivelse den 22 december 1967 till Södermanlands läns landsting hemställt att ifrågavarande arbetstagare får räkna anställningstid före den 1 januari 1968 som tjänstår för pensionsförmån enligt landstingets pensionsreglemente. Landstinget avlog denna framställning.

Sedermera har kommunalarbetsförbundet i skrivelse den 12 mars 1968 till skolöverstyrelsen hemställt att de nämnda arbetstagarnas pensionsfråga skall lösas genom statsverkets försorg.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 15 maj 1968 underställt frågan Kungl. Maj:ts prövning. Ämbetsverket finner det skäligt att staten betalar kostnaderna för pensioneringen för tid då anstalten fungerat som skolhem.

Departementschefen. Under förbehåll om godkännande träffade representeranter för staten och Södermanlands läns landsting avtal den 4 februari 1966 om landstingets övertagande av statens mentalsjukvård inom landstingsområdet. Även undervisningen av de psykiskt utvecklingsstörda omfattades av övertagandet. Avtalet godkändes sedermera av Kungl. Maj:t och landstinget.

Enligt avtalet skall staten medverka till att bestrida kostnaderna för pensionering av de arbetstagare vid ifrågavarande skolhem som var fortlöpande anställda vid den tidpunkt då statens ansvar för dess verksamhet upphörde. Härför förutsätts emellertid att arbetstagarna hade grundat rätt till pensionsförmån i anställningen vid nämnda tidpunkt. Som förut nämnts var arbetstagarna utom rektor, lärare och en husmor då inte omfattade av den statliga personalpensioneringen och inte heller tillförsäkrade pensionsrätt i annan ordning.

Fråga har nu aktualiserats att de här avsedda arbetstagare, som tidigare inte haft pensionsrätt, skall under medverkan av staten få möjlighet till viss tillgodoräkning i pensionshänseende.

Med hänsyn till omständigheterna finner jag det rimligt att staten under

villkor om viss medverkan från landstinget tar på sig vissa pensionsförpliktelser gentemot ifrågavarande arbetstagare. Jag förordar därför att statsmedel får användas till en reglering av deras pensionsförhållanden. Regleringen bör avse tid då staten hade ansvaret för verksamheten, d. v. s. tid in till den 1 januari 1967.

Statens pensionsförpliktelser bör utformas analogt med vad som överenskommits i samband med mentalsjukvårdens kommunalisering. Under förutsättning att landstinget tillgodoräknar avsedd anställningstid såsom tjänstår för pensionsförmån enligt landstingets pensionsreglemente, får i enlighet härmed utgå statligt kostnadsbidrag enligt grunder som anges i förenämnda avtal. Jag räknar med att landstinget tillgodoräknar ifrågavarande tid i princip i samma omfattning som om ifrågavarande arbetstagare, för det fall att eljest stadgade förutsättningar därför varit för handen, i anställning vid hemmet blivit underkastade SPR fr. o. m. den 1 juli 1959 och ägt räkna tid för föregående sådan anställning som tjänstår till två tredjedelar.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att pröva fråga om pensionsförmån åt arbetstagare vid hemmet som stått kvar i tjänst efter den 31 december 1966 men på grund av överårighet eller annan anledning inte tillerkänns pensionsförmån av landstinget.

Kungl. Maj:t bör inhämta riksdagens bemyndigande att utge kostnadsbidrag till pensionsförmåner för ifrågavarande personal enligt vad jag förordat i det föregående.

IX. Förbättrade pensionsförmåner för vissa personer

A. F. d. flygingenjören av 1. graden vid flygvapnet Anders Peter Gunnarson

F. d. flygingenjören av 1. graden vid flygvapnet Anders Peter Gunnarson, som är född den 6 oktober 1905, har fullgjort flygtjänstgöring vid flygvapnet *dels* under författningsenlig eller frivillig tjänstgöring som reservofficer i sammanlagt omkring 5 månader under åren 1933—1936, *dels* i arvodesanställning som biträdande flottiljingenjör den 16 november 1936—den 8 augusti 1939, *dels* under beredskapstjänstgöring den 30 augusti 1939—den 11 september 1941 *och dels* i den beställning på aktiv stat vid flygvapnet som han tillträdde i anslutning till beredskapstjänstgöringens upphörande. Hans kommendering till flygtjänstgöring i nämnda beställning upphörde av medicinska skäl den 29 september 1949.

Gunnarson avgick från tjänsten som flygingenjör av 1. graden med ålderspension vid utgången av mars 1966. Pensionen har bestämts efter den högsta löneklassen inom den lönegrad (Ao 23) som då gällde för nämnda tjänst. Vid pensionens bestämmande har inte kunnat tas hänsyn till Gunnarsons flygtjänstgöring emedan han endast under åtta år uppburit flygtillägg som avses i bilagan till statens pensionslöneförordning.

Gunnarson anhöll i skrivelse den 5 november 1965 att hans pension, med hänsyn till att han fullgjort flygtjänstgöring mer än tolv år, skulle avvägas efter lönegrad som var två enheter högre än den som pensionsbestämningen grundats på.

Eftersom Gunnarson under flygtjänstgöringen hade varit berättigad till flygtillägg som avses i bilagan till pensionslöneförordningen i endast åtta av då erforderliga tolv år, beslöt Kungl. Maj:t den 6 juli 1967 att lämna ansökningen utan bifall.

I skrivelse den 6 december 1967 har Gunnarson anhållit att frågan om höjd pension skall prövas på nytt. Han åberopar i skrivelsen ett intyg som utfärdats av dåvarande specialflygläkaren vid flygvapnet Arne Frykholm. Denne anför i intyget bl. a. följande.

Gunnarson sjukskrevs den 5 september 1949 på grund av sjukdom som sannolikt hade orsakats av tillfällig överansträngning i tjänsten och vårdades därefter på sjukhus i omkring tre veckor. Hans flygtjänstgöring upphörde enligt beslut den 22 september 1949. Den fortsatta händelseutvecklingen visade att beslutet kan anses ha varit något förhastat. Gunnarson har nämligen inte haft recidiv av sjukdomen. Under Frykholms tjugoåriga tjänstgöring inom flygvapnet har det vidare varit praxis att man i allmänhet grundar beslut om upphörande av flygtjänstgöring på en lång, ofta flerårig observation. Denna praxis har emellertid inte tillämpats när det gällt Gunnarson.

I ärendet har chefen för flygvapnet och försvarets civilförvaltning avgett yttranden.

Chefen för flygvapnet biträder Frykholms uppfattning. Enligt chefen för flygvapnet är det sannolikt att Gunnarson efter sjukdomen skulle ha fått återuppta flygtjänsten till en början med reservförare och så småningom som ensamflygare och att han fått fortsätta därmed i första hand till 50 års ålder.

Även *försvarets civilförvaltning* tillstyrker bifall till ansökningen.

Departementschefen. Som nämnts har Kungl. Maj:t genom beslut den 6 juli 1967 lämnat en ansökning av Gunnarson i ämnet utan bifall. Senare har visats att beslutet om upphörande av flygtjänstgöringen varit något förhastat. Efter vad chefen för flygvapnet framhåller skulle Gunnarson sannolikt ha fått återuppta flygtjänstgöringen och fortsätta den i första hand till 50 års ålder. I så fall hade Gunnarson författningsenligt varit berättigad till den pensionsförbättring som han nu ansöker om.

Under hänvisning till vad jag sålunda har anfört förordar jag, i likhet med remissmyndigheterna, att Gunnarson från tidpunkten för avgång ur tjänst får sin pension bestämd som om hans flygtjänstgöring vid flygvapnet hade fortgått till dess han fyllde 50 år. Vid bifall härtill kommer pensionen att helt avvägas efter lönegrad A 25.

B. Gymnasieinspektören hos skolöverstyrelsen Einar Hårleman

Gymnasieinspektören hos skolöverstyrelsen Einar Hårleman är född den 19 december 1906. Under tiden den 1 augusti 1962—den 30 september 1964 innehade han vikariatslöneförordnande som undervisningsråd hos skolöverstyrelsen och blev e. o. undervisningsråd där den 1 oktober 1964.

Genom Kungl. Maj:ts beslut den 20 november 1968 förordnades Hårleman att fr. o. m. den 1 januari 1969, med bibehållande av tjänstetiteln undervisningsråd, vara gymnasieinspektör i lönegrad Up 26 hos skolöverstyrelsen. Med tjänsten som gymnasieinspektör följer viss avlöningsförstärkning. Fr. o. m. dagen för tillträdet av tjänsten har Hårleman endast tre år kvar till den för honom gällande pensioneringsperiodens nedre gräns.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 18 februari 1969 hemställt att Hårleman i egenskap av gymnasieinspektör skall i pensionshänseende behandlas som om han alltså varit undervisningsråd.

Departementschefen. Med hänsyn till omständigheterna framstår det som skäligt att Hårleman får behålla den rätt till pensionsförmåner som följde med tjänsten som undervisningsråd. Jag förordar, efter samråd med chefen för utbildningsdepartementet, att Hårleman — under förutsättning att han avstår från den rätt till pensionsförmåner som eljest föreligger för honom — tillförsäkras egen- och familjepensionsrätt som om han alltså varit kvarstod i tjänsten som undervisningsråd.

C. Föreståndaren för Institut Tessin i Paris Gunnar Lundberg

Institut Tessin eller Tessininstitutet i Paris kom till år 1933 med uppgift att verka för vetenskapligt och konstnärligt utbyte mellan Frankrike och Sverige.

Institutet grundades av fil. lic. Gunnar Lundberg, som är född år 1903. Han har sedan institutets tillkomst varit dess föreståndare.

Föreståndarskapet var länge oavlönat. Först under den senaste femårsperioden har Lundberg uppburit arvode. Detta har utgått med 10 000 kr. under budgetåret 1964/65 och med 20 000 kr. om året under tiden därefter. Arvodet som bestrids av statsbidrag beskattas inte i Sverige. Sedan år 1936 åtnjuter han i sin egenskap av föreståndare förmånen av fri bostad i institutets lokaler.

Lundberg tjänstgör sedan hösten 1945 dessutom på halvtid som lokalanställt kulturråd vid svenska ambassaden i Paris. I sådan egenskap uppbär han arvode som nu utgår med 15 780 kr. om året. Skatt på beloppet betalas av statsmedel.

Lundberg torde komma att tillerkännas statlig pension på grund av anställningen som kulturråd. Enligt preliminära beräkningar skulle en sådan

pension komma att utgå med omkring 630 kr. i månaden. På grund av sitt föreståndarskap är han berättigad till pension med omkring 250 kr. i månaden enligt en pensionsförsäkring som har tecknats för honom.

Styrelsen för Institut Tessin har i sina anslagsaskanden för budgetåret 1969/70 tagit upp frågan om pensionsförmåner för Lundberg. Enligt vad styrelsen anför har han gjort en lång och förtjänstfull insats för främjandet av de svensk-franska kulturförbindelserna både som kulturråd och som föreståndare för institutet. Med hänsyn härtill anser styrelsen det skäligt att man vid bestämmande av hans pensionsförmåner beaktar insatsen i dess helhet. Styrelsen föreslår att Lundberg av statsmedel tillerkänns egenpension som om han i anställningen som föreståndare uppburit arvode till belopp som svarar mot lönen för en svensk docent.

Departementschefen. Lundberg är nu 65 år. När han lämnar sina anställningar som föreståndare resp. kulturråd, blir han bara berättigad till stallig pension för anställningen som kulturråd, om det inte medges annat.

Jag finner det motiverat att Lundberg i särskild ordning beviljas en pension som bestäms med beaktande av hans samlade insats som kulturråd och föreståndare. Den pension jag sålunda förordar bör utgå med 1 400 kr. i månaden. Jag förutsätter härvid att pensionen inte samordnas med den pension som han har rätt till på grund av pensionsförsäkring. Kungl. Maj:t bör inhämta riksdagens bemyndigande att meddela de särskilda föreskrifter om tjänstårsfaktor m. m. som kan behövas.

X. Värdesäkring av pensioner från Enskilda järnvägarnes pensionskassa

Enskilda järnvägarnes pensionskassa (EJP) förstatligades år 1945. Till grund för förstatligandet låg en överenskommelse mellan representanter för staten och pensionskassan. Enligt överenskommelsen övertog staten kassans alla tillgångar och rättigheter mot att staten åtog sig att svara för de pensionsförpliktelser som vilade på kassan.

Som avsetts har kassans verksamhet efter förstatligandet minskat kraftigt. Den 1 juli 1945 fanns 4 595 delägare i aktiv tjänst och 4 497 pensionärer. Antalet pensionärer har nu gått ned till omkring 380. Av dem uppbär omkring 210 ålderspension, omkring 165 änkepension och några barnpension.

EJP-pensionerna betalades ut med belopp som ej ändrades under tid intill den 1 juli 1968 och var synnerligen låga. Det årliga genomsnittsbeloppet var då 2 454 kr. för ålderspension och 1 199 kr. för familjepension. Inräknat kompletterande pensionsförmåner från vederbörande enskilda järnvägsföretag steg de årliga genomsnittsbeloppen till 4 703 kr. respektive 2 408 kr.

Svenska Järnvägsmannaförbundet begärde våren 1967 en undersökning

av huruvida en »normal ränteavkastning» på delägares delaktighetsbelopp i pensionskassan skulle kunna medföra årliga förbättringar av de EJP-pensioner som då utgick.

En sakkunnig i försäkringsmatematiska frågor¹ har utrett hur det nuvarande EJP-beståndets beräknade andel i de vid förstatligandet övertagna tillgångarna skulle ha utvecklats vid en försäkringsmässig förvaltning. Avkastningen beräknades av den sakkunnige efter de årligen stigande procentsatser som svarat mot verklig förräntning hos SPP och andra pensionskassor. Den avtagande dödligheten och de till lågt belopp fastställda avgifterna medförde emellertid, enligt vad utredningen utvisade, att något överskott inte skulle ha uppstått.

Såsom närmare framgår av prop. 1968:95 befanns det på där anförda skäl ändå rimligt att staten medverkade till förbättring av nuvarande pensionärers pensionsvillkor.

Pensionsförbättringens utformning förutsatte, som framhölls i propositionen, ett omfattande utredningsarbete. Det var därför inte möjligt att lägga fram ett slutligt förslag till lösning i så god tid att den kunde underställas 1968 års riksdag under dess vårsession. Med hänsyn till pensionärernas pensionsituation ansågs det att viss förbättring av pensionsvillkoren ändå borde genomföras utan dröjsmål. I propositionen förordades en provisorisk pensionsreglering som innebar att pensionerna höjdes med 20 %. Höjningen förutsattes dock skola utgå bara i den mån vederbörande pensionstagare därigenom inte erhöll en samlad personalpensionsinkomst som översteg vad han skulle ha erhållit i pension enligt statliga pensionsbestämmelser, om den enskilda järnvägen hade förstatligats efter pensionstagarens avgång ur tjänst.

Riksdagen bemyndigade Kungl. Maj:t att besluta om den föreslagna provisoriska förbättringen av pensioner från EJP (SU 112, rskr 262). Bestämmelser därom utfärdades den 28 juni 1968.

Den sakkunnige som utfört den tidigare utredningen har sedermera fullföljt utredningsarbetet. Han har nu inkommit med en promemoria i ärendet, vilken är dagtecknad den 11 mars 1969.

Promemorian upptar två alternativa förslag till ytterligare förbättring av EJP-pensionerna. Båda förslagen innebär att pensionerna regleras för varje kalenderår fr. o. m. år 1969 genom att deras grundbelopp, hänfödda till visst basår, multipliceras med förhållandet mellan basbeloppet för januari under utbetalningsåret och basbeloppet för januari under basåret. Det är vidare förutsatt att man skall tillämpa en spärregel analog med den som gällde vid den provisoriska förbättringen. Pensionerna avses skola höjas retroaktivt fr. o. m. år 1969.

Alternativ 1. Basår är 1968. Pensionens grundbelopp är dess belopp den 30 juni 1968 med provisorisk höjning enligt beslutet vid 1968 års riksdag.

¹ Aktuarien Einar Dahllöf.

Grundbeloppet ändras fr. o. m. år 1969 genom multiplikation med faktorn 5 800/5 700, vilket innebär en förbättring med ca 1,75 %. Jämfört med pension utan nyssnämnd provisorisk höjning medför detta alternativ en förbättring med ca 22,1 % fr. o. m. år 1969.

Alternativ 2. Basår är 1962. Basåret är valt med hänsyn till att pensioneringen fr. o. m. nämnda år endast avsåg personer som hade lämnat aktiv tjänst och att Svenska Järnvägsmannaförbundet i sin förutnämnda framställning jämförde förhållandena för de per årsskiftet 1961/62 utträdde och kvarstående personerna. Pensionens grundbelopp är dess belopp den 30 juni 1968 utan provisorisk höjning enligt beslutet vid 1968 års riksdag. Grundbeloppet ändras fr. o. m. år 1969 genom multiplikation med faktorn 5 800/4 500, vilket innebär en förbättring med ca 28,9 %. Förbättring enligt detta alternativ ersätter fr. o. m. år 1969 provisorisk höjning enligt beslutet vid 1968 års riksdag men leder uppenbarligen inte till att någon pension utgår med lägre belopp än som gällt under juli—december 1968.

I följande tabell anges det genomsnittliga årsbeloppet av egenpension respektive änkepension före och efter den provisoriska förbättringen. Vidare har motsvarande pensionsbelopp beräknats för år 1969 enligt de alternativa förslagen med hänsyn tagen till att basbeloppet för januari 1969 är 5 800 kr. Spärregeln har beaktats även i fråga om förbättring enligt de nya förslagen.

Pensionsförmån	Genomsnittsbelopp av	
	egenpension, kr./år	änkepension, kr./år
Pension	2 446	1 225
Pension jämte 1968 års höjning	2 866	1 427
Pension jämte 1968 års höjning och förbättring enligt alternativ 1	2 910	1 450
Pension jämte förbättring enligt alternativ 2	3 055	1 541

Statens järnvägar förordar i yttrande att pensioner från EJP förbättras enligt alternativ 2.

Departementschefen. Den sakkunnige har i promemorian lämnat två förslag till ytterligare förbättring av EJP-pensionerna. Det ena förslaget, *alternativ 1*, innebär att pension jämte provisorisk höjning enligt 1968 års riksdags beslut ändras fr. o. m. den 1 januari 1969 och därefter kalenderårsvis genom multiplikation med kvoten av det vid varje tid gällande basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring och basbeloppet för januari månad 1968. Det andra förslaget, *alternativ 2*, innebär att pension utan nyssnämnd provisorisk höjning uppräknas fr. o. m. den 1 januari 1969 genom multiplikation med kvoten av det vid varje tid gällande basbeloppet och basbeloppet för januari 1962 och därefter ändras kalenderårsvis i samma mån som enligt alternativ 1.

Båda alternativen förutsätter tillämpning av en vid varje tidpunkt gäl-

lande spärregel. Därmed avses att den tillämnade förbättringen skall utgå endast i den mån pensionstagaren därigenom inte erhåller en samlad personalpensionsinkomst som överstiger vad han skulle ha erhållit i pension enligt statliga pensionsbestämmelser om den enskilda järnvägen hade förstatligats efter hans avgång ur tjänst.

Jag finner det med hänsyn till EJP-pensionärernas ekonomiska situation och i övrigt föreliggande omständigheter rimligt att deras pensioner nu värdesäkras. Det förefaller mig lämpligt att åstadkomma värdesäkring enligt en av de två metoder som den sakkunnige anvisar.

Huvuddelen av de kassadelägare som var i aktiv tjänst vid utgången av år 1961 utträdde då ur EJP-beståndet. Kapitalvärdet av de rättigheter som härörde ur deras delaktighet överfördes till andra pensionsorgan. I den mån de mottagande organen tillämpade säkerhetsmarginaler i sina avgifter har det skapats förutsättningar för en värdesäkring av de pensioner som de utträdde deltagarna nu har rätt till. Med hänsyn härtill anser jag i likhet med statens järnvägar att övervägande skäl talar för en reglering av EJP-pensionerna enligt det alternativ — alternativ 2 — som innebär beaktande av basbeloppets ändringar sedan januari månad 1962.

Arbetet inom statens personalpensionsverks utbetalningsbyrå bygger på enhetliga ADB-rutiner och minsta möjliga manuella ingrepp i bearbetningarna. Att fortlöpande tillämpa den av utredningsmannen föreslagna spärregeln kommer att medföra ett betydande merarbete, bl. a. med hänsyn till att den synes förutsätta viss manuell behandling. Det finns anledning förmoda att spärregeln för huvuddelen av fallen saknar praktisk betydelse. Jag föreslår därför, att den föreslagna spärregeln iakttas endast *dels* vid den omräkning av pensionerna som avses skola ske per den 1 januari 1969 och *dels* vid beviljande därefter av ny pension. Spärregeln skall i övrigt inte tillämpas. Vid omräkningen per den 1 januari 1969 bör vidare bolagspension eller motsvarande beaktas med samma belopp som vid den provisoriska omregleringen.

Kungl. Maj:t bör inhämta riksdagens bemyndigande att besluta om den föreslagna värdesäkring av pensioner från Enskilda järnvägarnes pensionskassa.

XI. Uppräkning av vissa statliga skadeståndslivräntor

Enligt beslut av 1967 års riksdag blev trafiklivräntor och yrkesskadeliivräntor uppräknade för tid fr. o. m. den 1 januari 1968 och värdesäkrade för framtiden.

Enligt beslut av 1968 års riksdag blev även statliga skadeståndslivräntor, varmed här avses andra än sådana som är att anse som trafiklivräntor eller fastställt enligt grunderna för lagstiftningen om yrkesskadeförsäkring, förbättrade för tid fr. o. m. den 1 januari 1968.

Fråga är nu om viss ytterligare uppräknig av ifrågavarande statliga skadeståndslivräntor.

Departementschefen. I prop. 1968: 95 tog jag upp frågan om en förbättring av de statliga skadeståndslivräntorna. Härvid uttalade jag att man vid valet av metod för en förbättring i första hand borde, som riksförsäkringsverket avsett, eftersträva en anpassning till antingen reglerna för uppräknig och värdesäkring av yrkesskadelivräntor eller motsvarande regler om trafiklivräntor. Jag ansåg mig emellertid inte beredd att utan ytterligare utredning ta ställning till vilken av de två lösningarna som från skilda synpunkter var mest lämplig. Ändå förklarade jag mig med hänsyn till omständigheterna villig att medverka till en provisorisk förbättring av ifrågavarande livräntor och föreslog att de skulle höjas med 25 % om skadan inträffat år 1961 eller tidigare, med 20 % om skadan inträffat något av åren 1962—1964 och med 10 % om skadan inträffat något av åren 1965—1967. Tillägg till livräntorna förutsattes skola höjas i samma mån.

Riksdagen bemyndigade år 1968 Kungl. Maj:t att förbättra de statliga skadeståndslivräntorna enligt förslaget i prop. 1968: 95 (SU 112, rskr 262). Bestämmelser därom utfärdades den 4 oktober 1968.

Jag tillkallade senare en särskild utredningsman¹ med uppgift att utreda och föreslå en slutlig reglering av de statliga skadeståndslivräntorna.

Utredningsmannen har anmält för mig att det är nödvändigt att närmare gå igenom ett stort antal fall för att klargöra hur en uppräknig och värdesäkring enligt den ena eller den andra av de båda metoderna utfaller i de enskilda fallen. Denna genomgång kommer att ta så lång tid att utredningen inte kan bli klar förrän längre fram i vår. Jag kan därför inte i detta sammanhang föreslå en slutlig reglering av de statliga skadeståndslivräntorna.

Jag anser mig emellertid böra nu aktualisera frågan om viss ytterligare provisorisk förbättring av ifrågavarande livräntor.

Den förbättring av de statliga skadeståndslivräntorna som medgavs förra året innebar en uppräknig med samma procenttal som det varmed yrkesskadelivräntorna höjdes för tiden fr. o. m. den 1 januari 1968.

Yrkesskadelivräntorna har — till skillnad från de statliga skadeståndslivräntorna — värdesäkrats för framtiden genom att automatiskt knytas till basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring. Basbeloppet steg för tiden fr. o. m. den 1 mars 1968 från 5 700 kr. till 5 800 kr., vilket i allmänhet medförde en mindre höjning av yrkesskadelivräntorna. En ny stegring av basbeloppet kan väntas under år 1969 och yrkesskadelivräntorna kommer som en följd därav att höjas ytterligare.

Det synes mig rimligt att även de statliga skadeståndslivräntorna — i avvaktan på en slutlig reglering — uppräknas i anslutning till reglerna om

¹ T. f. byrådirektören hos riksförsäkringsverket Gloria Sprang.

värdesäkring av yrkesskadelivräntor. Uppräkningen bör emellertid ske med beaktande av förhållandena vid den tidpunkt då skadeståndet fastställdes.

Den uppräknig av de statliga skadeståndslivräntorna som jag nu har föreslagit bör gälla för tiden fr. o. m. den 1 januari 1969 tills vidare t. o. m. den 30 juni 1970. Vid uppräknigen bör man emellertid beakta den förändring av basbeloppet som skedde för tiden fr. o. m. den 1 mars 1968.

Kungl. Maj:t bör inhämta riksdagens bemyndigande att besluta om den uppräknig av de statliga skadeståndslivräntorna som jag nu har förordat.

XII. Skadeståndslivräntor åt vissa personer

A. Fru Gertrud Wahlberg

Fru Gertrud Wahlberg, som är född den 11 april 1902, undergick på karolinska sjukhuset år 1961 strålbehandling av hypofysen. Sommaren 1963 försämrades hennes syn och på hösten samma år var hon blind.

Wahlberg var år 1963 anställd hos Telefonaktiebolaget L. M. Ericsson. Enligt bolagets beräkningar skulle hon ha tjänat 12 845 kr., om hon hade arbetat hela året. Om hon fortsatt sitt arbete under åren 1964—1966, beräknas hennes inkomst ha blivit 13 526 resp. 15 297 och 17 617 kr.

I skrivelse, som inkom till dåvarande medicinalstyrelsen den 7 oktober 1965, gjorde Wahlberg gällande, att hon blivit felbehandlad vid berörda tillfälle, och begärde utredning i ärendet.

Medicinalstyrelsens disciplinnämnd fann enligt beslut den 26 maj 1966 att det med största sannolikhet måste kunna antas att synskadan helt eller i avgörande mån orsakats av strålbehandlingen, även om det inte kan helt uteslutas att andra faktorer bidragit till skadans uppkomst. Enligt nämnden vilar ansvaret för behandlingen på den läkare vid sjukhuset som givit direktiv om behandlingens omfattning. Läkaren får anses ha förfarit felaktigt genom sina direktiv om att behandlingen skulle omfatta en stråldos som överskridit den brukliga dosen för ifrågavarande tillstånd. Nämnden fann vad läkaren sålunda låtit sig komma till last med hänsyn till omständigheterna inte vara av beskaffenhet att böra medföra ansvar.

I skrivelse den 12 januari 1967 har advokaten Anders Wikare som ombud för Wahlberg hemställt om ersättning åt henne från Kronan för den skada som hon lidit till följd av den felaktiga behandlingen.

Den yrkade ersättningen utgör 5 000 kr. för sveda och värk samt 30 000 kr. för lyte och men. Härtill kommer yrkande om ersättning för förlorad arbetsinkomst efter den beräknade årsinkomsten för åren 1963—1966. Sistnämnda ersättning, sammanlagt 53 199 kr., avses skola minskas med vad hon under ifrågavarande tidsperiod har erhållit från allmän försäkringskassa.

Wikare har dessutom förbehållit Wahlberg rätt till livränta fr. o. m. den

1 januari 1967, att beräknas efter en inkomst för år 1967 av 18 000 kr., samt ersättning åt hemhjälp, om hon måste betala härför. Numera yrkas årlig livränta fr. o. m. sistnämnda dag.

Yttranden i ärendet har avgivits av direktionen för karolinska sjukhuset den 24 februari 1967, medicinalstyrelsen den 5 juni 1967, statskontoret den 26 april 1968 och riksförsäkringsverket den 10 juni 1968.

Direktionen för karolinska sjukhuset samt *medicinalstyrelsen* tillstyrker, under återopande av disciplinnämndens beslut den 26 maj 1966, att Wahlberg tillerkänns ersättning av statsmedel för den skada som hon enligt utredningen i ärendet har lidit till följd av behandlingen.

Statskontoret, som konstaterar att det enligt läkarexpertis föreligger orsakssamband mellan strålbehandlingen och skadan, föreslår att Kronan ersätter Wahlberg med 63 927 kr. Av detta belopp utgör 35 000 kr. ersättning för sveda, värk och framtida men samt återstoden ersättning för inkomstbortfall under åren 1963—1966. Ersättningen för inkomstbortfall har avvägts med beaktande av vad som betalats ut av arbetsgivare och allmän försäkringskassa. Beträffande ersättningen för hemhjälp förutsätter statskontoret, som inte anser frågan härom vara aktuell, att hon inkommer med en ny framställning om sådant behov uppkommer i framtiden.

Statskontoret framhåller vidare att livsvarig skadeståndslivränta efter 100 % invaliditet torde böra utgå till Wahlberg för tiden fr. o. m. den 1 januari 1967. Skadeståndslivräntan torde intill den dag hon fyller 67 år böra bestämmas till ett belopp, som svarar mot skillnaden mellan hennes beräknade årsinkomst 1966 eller 17 617 kr., och de förmåner, som enligt lagen om allmän försäkring utgick till henne vid utgången av samma år. Statskontoret finner det tveksamt om man därvid bör beakta det kommunala bostadstillägget med hänsyn till att detta är en behovsprövad förmån. För tiden efter det att hon har fyllt 67 år torde enligt statskontoret skadeståndslivräntan böra sättas ned till hälften av det belopp som utgått dessförinnan.

Riksförsäkringsverket upplyser om att de förmåner för år som vid 1966 års utgång tillkom Wahlberg enligt lagen om allmän försäkring utgjordes av folkpension med 4 670 kr., allmän tilläggs pension med 1 399 kr. och invaliditetstillägg med 1 650 kr. Härutöver uppbar hon kommunalt bostadstillägg med 1 940 kr. enligt lagen om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension.

Efter vad riksförsäkringsverket vidare anför är det kommunala bostadstillägget till sin storlek beroende av Wahlbergs inkomstförhållanden.

Tillerkänns Wahlberg skadeståndslivränta med belopp, som svarar mot skillnaden mellan den beräknade uteblivna arbetsförtjänsten för år 1966, 17 617 kr., och de förmåner, sammanlagt 7 719 kr., som vid utgången av samma år tillkom henne enligt lagen om allmän försäkring, blir livräntans belopp 9 898 kr. om året. En sådan årsinkomst är så stor att Wahlberg inte kan vara berättigad till kommunalt bostadstillägg. Skadeståndslivräntan

synes enligt riksförsäkringsverket därför böra bestämmas utan hänsyn till det kommunala bostadstillägget.

Riksförsäkringsverket framhåller vidare att vederbörande försäkringskassa torde besluta om indragning av det kommunala bostadstillägget, när beslut om skadeståndslivränta för tiden fr. o. m. den 1 januari 1967 föreligger. Ett sådant beslut torde dock inte få retroaktiv verkan. Det kommunala bostadstillägget synes därför böra dras av från skadeståndslivräntan, så länge det har utgått eller utgår.

Det invaliditetstillägg, som utgick till Wahlberg vid utgången av år 1966, har ett annat syfte än att kompensera för inkomstbortfall. Riksförsäkringsverket ifrågasätter därför om man inte vid bestämmande av skadeståndslivräntan bör se bort från invaliditetstillägget.

Kungl. Maj:t har genom beslut den 11 juli 1968 bemyndigat direktionen för karolinska sjukhuset att från delposten Diverse utgifter under anslagsposten Övriga utgifter i sjukhusets omkostnadsstat för budgetåret 1968/69 till Gunnar Johansson som förmyndare för Wahlberg betala ut 63 927 kr., varav 35 000 kr. utgör ersättning för sveda och värk, lyte och men samt återstoden ersättning för förlorad arbetsförtjänst under åren 1963—1966. I beslutet har Kungl. Maj:t förklarat sig vilja sedermera fatta särskilt beslut i frågan om livränta till henne.

Departementschefen. Det kan med största sannolikhet antas att Gertrud Wahlbergs skada har orsakats genom felaktig behandling. Med hänsyn till omständigheterna torde Kronan vara skadeståndsskyldig för den uppkomna skadan.

Kungl. Maj:t har redan tillerkänt Wahlberg begärd ersättning för sveda och värk, lyte och men samt förlorad arbetsförtjänst för tiden 1963—1966.

I likhet med statskontoret anser jag att livsvarig skadeståndslivränta efter 100 % invaliditet bör utgå till Wahlberg för tiden fr. o. m. den 1 januari 1967. Livräntan bör bestämmas till ett belopp, som svarar mot skillnaden mellan hennes beräknade inkomst för år 1966 och de förmåner enligt lagen om allmän försäkring, som hon åtnjöt vid utgången av samma år. Jag delar också statskontorets uppfattning att livräntan bör utgå med hälften av nämnda belopp för tiden efter det att Wahlberg har fyllt 67 år. Vid avräkningen av hennes förmåner enligt lagen om allmän försäkring bör man se bort från invaliditetstillägg med hänsyn till att det har ett annat syfte än att kompensera för inkomstbortfall.

Uppbär Wahlberg skadeståndslivränta och allmän tilläggspension, torde hon ej vidare kunna få kommunalt bostadstillägg. Det är alltså inte aktuellt att samordna livräntan med bostadstillägget. Redan uppburet sådant tillägg bör dock dras av från livräntan.

Wahlberg har inte haft några utgifter för hemhjälp. Fråga om ersättning därför är alltså inte aktuell.

Under åberopande av det anförda förordar jag att Wahlberg på grund av ifrågavarande skada medges att uppbära livsvarig livränta med 11 548 kr. för år 1967, med 16 227 kr. för tiden fr. o. m. den 1 januari 1968 intill den 11 april 1969, då hon fyller 67 år, och med 6 351:40 kr. om året för tiden där-efter. Højning enligt beslutet den 4 oktober 1968 om ersättning av statsmedel till förbättring av vissa statliga skadeståndslivräntor är inräknad i de livrän-tebelopp som avses skola gälla fr. o. m. år 1968. Vad jag förordat under XI om uppräknig av vissa statliga skadeståndslivräntor skall å andra sidan gälla även den livränta som jag nu förordar skola utgå till Wahlberg. Som nämnts bör livräntan minskas med vad hon har uppburit i kommunalt bo-stadstillägg.

Kostnaderna för livränta åt Wahlberg bör bestridas för tid t. o. m. den 30 juni 1969 från anslaget Personalpensionsförmåner m. m. och för tiden därefter från inkomstiteln Pensionsmedel m. m.

B. F. d. slussvakten Lennart Wallgren

F. d. slussvakten hos Göta Kanalbolag Lennart Wallgren, som är född den 29 december 1918, ådrog sig en knäskada den 26 april 1957 i arbete på Riks-bergs kanalbro i Töreboda. Olyckan inträffade när Wallgren skulle öppna bron och synes ha föranletts av fel på det elektriska bromaskineriet.

Den knäskada Wallgren åsamkades var av den art och omfattning att han måste sluta sin anställning som slussvakt. Han anställdes efter omskolning fr. o. m. den 12 februari 1962 som verktygsslipare vid en urfabrik i Töre-boda. Senare drabbades han av andra sjukdomsbesvär. Prognosen beträffan-de dessa är mindre god. Knäskadan i förening med besvären ledde till att han måste sluta sin anställning vid urfabriken den 5 juli 1968. Under hösten 1968 arbetade han tidvis som försäljare.

Riksförsäkringsverket har genom skilda beslut tillerkänt Wallgren fortlö-pande yrkesskadelivränta på grund av knäskadan. Livräntan började utgå den 1 oktober 1959 och är livsvarig sedan den 1 januari 1969.

Dåvarande väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har ansett att styrelsen på grund av olyckan den 26 april 1957 är ersättningsskyldig gentemot Wallgren. Enligt särskilda avtal mellan styrelsen och ombud för Wallgren samt enligt domar av Göteborgs rådhusrätt har Wallgren fått ersättning för sveda och värk, resekostnader samt förlorad arbetsförtjänst m. m. för tiden t. o. m. den 31 augusti 1961.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och Svenska vägarbetareförbundet som ombud för Wallgren har genom avtal reglerat skadestandsfrågan för tiden t. o. m. den 31 december 1964. Enligt detta avtal fick Wallgren ersättning för förlorad arbetsförtjänst med 250 kr. i månaden. Parterna har träffat preli-minär överenskommelse om livränta till Wallgren för tiden den 1 januari 1965—den 31 december 1968. Enligt den preliminära överenskommelsen

skall Wallgren få en livränta av 6 600 kr. om året. Vid avvägning av den förlorade arbetsförtjänst som livräntan avses kompensera har man beräknat, att en del av inkomstbortfallet orsakas av de senare uppkomna besvärerna, och därför minskat livräntan i motsvarande mån. I avvaktan på ett slutligt ställningstagande till överenskommelsen åtog sig väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att utbetala å conto 250 kr. i månaden till Wallgren.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har i skrivelse den 24 januari 1967 begärt bemyndigande att betala ut den preliminärt överenskomna livräntan till Wallgren.

Riksförsäkringsverket framhåller i yttrande att det är vanskligt att närmare avgöra i vad mån Wallgrens partiella arbetsförmåga beror på de särskilda besvärerna. Hänförs till minskad arbetsförtjänst på grund av knäskadan endast det inkomstbortfall, som innebär att han i anställningen vid urfabriken har lägre timförtjänst än normalt, och till minskad arbetsförtjänst på grund av övriga besvär det inkomstbortfall, som uppstår när han arbetar kortare tid än normalt, kan det årliga inkomstbortfallet på grund av knäskadan uppskattas till den beräknade slussvaktslönen av 19 600 kr. med avdrag av den beräknade lönen av omkring 15 500 kr. i anställningen vid urfabriken vid full arbetstid eller omkring 4 100 kr. Efter avdrag av den genomsnittliga yrkesskadelivräntan för åren 1965—1968 återstår med denna beräkning ett belopp som inte obetydligt understiger det belopp av 3 000 kr. om året varmed skadestånd förskottsvis utges till honom. Uppskattas den andel av Wallgrens hela inkomstförlust — av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen beräknad till genomsnittligt 9 600 kr. för ifrågavarande år — som beror på knäskadan efter en skälighetsbedömning till hälften eller 4 800 kr. om året, återstår efter avdrag av yrkesskadelivräntan ett belopp av omkring 3 000 kr. om året. Även med beaktande av hans merkostnader för resor och besvär i övrigt på grund av olycksfallet finner riksförsäkringsverket att det preliminärt avtalade skadeståndsbelopp, som höjdes från 3 000 till 6 600 kr. om året, är alltför högt.

Kungl. Maj:t tillerkände genom beslut den 18 oktober 1968 Wallgren ersättning för förlorad arbetsförtjänst, resekostnader och besvär med anledning av skadan under åren 1965—1968. Ersättningen utgjordes för år 1968 av viss ersättning för resekostnader och besvär med anledning av knäskadan samt dessutom av livränta som fastställdes till 410 kr. i månaden och som skulle minskas med vad han för samma tid och av samma anledning uppburit i ersättning från vägverket och i yrkesskadelivränta från riksförsäkringsverket. På livräntans bruttobelopp utgick höjning med 25 % eller 102 kr. 50 öre i månaden enligt Kungl. Maj:ts beslut den 4 oktober 1968 om förbättring av vissa statliga skadeståndslivräntor.

Svenska vägarbetareförbundet har i skrivelse den 3 januari 1969 begärt reglering av frågan om skadestånd till Wallgren för tiden efter den 31 december 1968.

Kungl. Maj:t tillerkände Wallgren genom beslut den 17 januari 1969 livränta för första kvartalet 1969 och ersättning för besvär enligt samma grunder som tillämpats för år 1968.

Riksförsäkringsverket har yttrat sig över vägarbetareförbundets senast ingivna framställning. Ämbetsverket hänvisar till ett nyligen införskaffat läkarintyg, enligt vilket Wallgrens tillstånd efter knäskadan är helt oförändrat. Han har av ämbetsverket tillerkänts livsvarig yrkesskadelivränta efter höjd invaliditetsgrad som utgör 35 %. Höjningen av invaliditetsgraden beror på att skador av ifrågavarande slag brukar ge ökade besvär genom s. k. artrosförändringar. Han har på grund av ny ohälsa sjukskrivits fr. o. m. den 18 december 1968 tills vidare t. o. m. den 31 mars 1969. Vederbörande läkare har ansett det inte osannolikt att sjukskrivningen kan mynna ut i invalidpensionering. Storleken av det framtida inkomstbortfall, som beror på knäskadan, kan enligt riksförsäkringsverket inte nu bedömas med sådan säkerhet att skadeståndet kan slutligt regleras. Verket föreslår att Wallgren beviljas fortsatt skadestånd tills vidare enligt grunderna i Kungl. Maj:ts beslut den 17 januari 1969. Utredning i ämnet bör i så fall införskaffas i höst.

Departementschefen. Det är ostridigt att staten är skyldig att utge skadestånd till Wallgren för den knäskada som år 1957 drabbade honom i arbete på en bro över Göta Kanal. Statens ekonomiska förpliktelser gentemot Wallgren har reglerats enligt avtal, domar och senast enligt beslut av Kungl. Maj:t för tiden t. o. m. den 31 mars 1969. För den senaste fyraårsperioden har ersättningar för förlorad arbetsförtjänst, resor och besvär med anledning av skadan bestritts från pensionsanslag, vilket jag ansett böra bringas till riksdagens kännedom.

Det bör nu beslutas om skadeståndslivränta och ersättning för besvär till Wallgren för tid fr. o. m. den 1 april 1969.

Wallgren uppbär f. n. en skadeståndslivränta som med särskild förhöjning uppgår till 512 kr. 50 öre i månaden. Livräntans belopp har avvägts från den utgångspunkten att den efter samordning med yrkesskadelivränta som utgår jämsides därmed skall ge skälig kompensation för det inkomstbortfall som beror på knäskadan. Jag delar riksförsäkringsverkets uppfattning att storleken av det framtida inkomstbortfall som orsakas av knäskadan inte kan bedömas med sådan säkerhet att skadeståndet bör slutligt regleras redan nu. Från denna utgångspunkt kan jag biträda ämbetsverkets förslag att Wallgren fr. o. m. den 1 april 1969 tills vidare skall få ersättning för förlorad arbetsförtjänst enligt grunderna i beslutet den 17 januari 1969. Jag räknar härvid med att samordningen med yrkesskadelivräntan skall ske så, att skadeståndslivräntans grundbelopp, 410 kr. i månaden, minskas med yrkesskadelivräntans belopp utan tillägg enligt lagen den 15 december 1967 (nr 919) om värdesäkring av yrkesskadelivräntor m. m. Mitt förslag under

XI om uppräknig av vissa statliga skadeståndslivräntor skall avse även den livränta som jag nu har förordat åt Wallgren.

Jag har för avsikt att föreslå Kungl. Maj:t att uppdra åt riksförsäkringsverket att utreda frågan om reglering på längre sikt av skadeståndet till Wallgren. Utredningen bör kunna bli färdig i så god tid att frågan om livsvarig livränta kan upptas av 1970 års riksdag vid dess vårsession.

Det ankommer på Kungl. Maj:t att besluta om ersättning åt Wallgren för besvär med anledning av knäskadan.

Kostnaderna för livränta och andra ersättningar åt Wallgren bör bestri-
das under andra kvartalet 1969 från anslaget Personalpensionsförmåner
m. m. och för tiden därefter från inkomstiteln Pensionsmedel m. m.

C. Supportrvarvaren Lars Blom

Supportrvarvaren Lars Blom, som är född den 12 mars 1947, skadades vid kollision den 9 augusti 1963 mellan en moped som fördes av honom och en traktor som tillhörde Mariebergs sjukhus. Medicinalstyrelsen och advokaten Svante Fresk som ombud för Blom är ense om att traktorföraren och Blom i lika mån har vållat kollisionen.

Blom ådrog sig vid kollisionen brott på vänster lårben, revbensbrott och vissa mindre kotskador. Han kan befaras få framtida ryggbesvär och sår-
bildningar på vänster häl. Det är inte helt uteslutet att han också kommer
att besväras av vissa bestående men från vänster knä och höft.

Blom har genomgått en tvåårig utbildning vid yrkesskola. Efter utbild-
ningen tillträdde han anställning som supportrvarvare vid AB Karlstads
Mekaniska Werkstad. Den anställningen innehar han fortfarande.

Med stöd av medicinalstyrelsens bemyndigande den 23 mars 1965 utbe-
talade direktionen för Mariebergs sjukhus till Blom viss ersättning för ska-
da på moped, kläder m. m., för ett års försening av utbildningen samt för
sveda och värk. Den utgivna ersättningen var avvägd med hänsyn till det
förutsatta delade ansvaret.

I skrivelse den 30 december 1965 anhöll Fresk hos medicinalstyrelsen att
styrelsen skulle utreda frågan om kvarvarande men hos Blom för faststäl-
lande av en framtida livränta.

Medicinalstyrelsen har i skrivelse den 9 november 1967 underställt Kungl.
Maj:ts prövning fråga om livränta åt Blom. I skrivelsen framhåller ämbets-
verket att verket bedömer hans invaliditetsgrad till 20 % samt med hänsyn
till hans arbetsinkomster anser ett inkomstunderlag av 18 000 kr. för år
1966 och 20 000 kr. om året för tiden därefter som skäligt. Härvid räknar
ämbetsveket med att livräntan skall värdesäkras på samma sätt som andra
trafiklivräntor. Nämnda invaliditetsgrad och inkomstunderlag har godtagits

av hans ombud. Ämbetsverket föreslår att Blom tillerkänns en livränta för tiden fr. o. m. den 16 juni 1966.

Riksförsäkringsverket meddelar i yttrande att ämbetsverket enligt de grunder, som verket tillämpar för ersättning enligt yrkesskadeförsäkringslagen, skulle till Blom ha utgivit livränta som svarar mot en beräknad nedläggning av arbetsförmågan med 15 %. Livräntan skulle ha tillerkänts för en tid av 3 år, räknat från den 18 december 1965, när läkarintyg rörande honom senast utfärdades. Vid utgången av nämnda livränteperiod skulle verket ha föranställt om ny läkarundersökning av honom för bedömning av frågan om och i vad mån ytterligare livränta skulle kunna tillerkännas honom. Om livsvarig livränta redan från början skulle ha tillerkänts honom torde verket ha fastställt invaliditetsgraden till 20 % med hänsyn till att man sannolikt kunde vänta en försämring av det tillstånd som olycksfallet hade orsakat.

Kungl. Maj:t har genom beslut den 28 juni 1968, utöver viss engångserättning för lyte och men, tillerkänt Blom livränta med 900 kr. för tiden den 16 juni—den 31 december 1966 och med 2 000 kr. om året för tiden därefter t. o. m. den 30 juni 1969. Fr. o. m. år 1969 utgår indextillägg på livräntan enligt förordningen den 1 december 1967 (nr 666) om tillägg till vissa trafiklivräntor, som utgår av statsmedel m. m.

Kungl. Maj:t har vidare förklarat sig vilja underställa riksdagens prövning fråga om livränta åt Blom för tiden efter den 30 juni 1969.

Departementschefen. De myndigheter, som hörts i ärendet, och Bloms ombud är ense om att traktorföraren och Blom får anses ha i lika mån vållat de skador som drabbat denne. Jag ansluter mig till denna bedömning av skadeståndsansvarets fördelning. I enlighet härmed får staten anses vara till hälften ersättningsskyldig för Bloms skador.

Kungl. Maj:t har redan beslutat om livränta åt Blom för tiden t. o. m. den 30 juni 1969. Beslutet grundades på medicinalstyrelsens antaganden om invaliditetsgrad och inkomstunderlag. Eftersom inga andra medel funnits att tillgå, har livräntan bestritts från pensionsanslag, vilket jag ansett böra bringas till riksdagens kännedom.

Det bör nu beslutas om skadeståndslivränta till Blom för tid fr. o. m. den 1 juli 1969.

Med hänsyn till Bloms ålder och svårigheten att kunna bedöma de framtida följderna av skadan anser jag inte att livsvarig livränta bör fastställas redan nu. Jag förordar att han på grund av skadorna tillerkänns livränta för tiden den 1 juli 1969—den 30 juni 1972 med oförändrat belopp eller 2 000 kr. om året. Härtill kommer indextillägg enligt förordningen om tillägg till vissa trafiklivräntor, som utgår av statsmedel. Sådant tillägg utgår f. n. med 5 %.

Det är min avsikt att föreslå Kungl. Maj:t att uppdra åt riksförsäkrings-

verket att på nytt utreda Bloms skadesviter och de ekonomiska följderna därav. Jag räknar med att på grundval av den utredningen förslag om livs-
varig livränta åt Blom skall kunna föreläggas 1972 års riksdag.

Kostnaden för livränta åt Blom bör bestridas från inkomsttiteln Pensions-
medel m. m.

XIII. Särskilda förmåner åt viss personal

Med hänvisning till handlingar, som avses skola överlämnas direkt till riksdagens vederbörande utskott, förordar jag att Kungl. Maj:t inhämtar riksdagens bemyndigande att besluta om särskilda förmåner åt viss personal.

XIV. Ikraftträdande m. m.

Vad jag förordat i det föregående bör träda i kraft den 1 juli 1969, om annat ej angetts särskilt. Kungl. Maj:t bör få utfärda de övergångsbestämmelser som kan behövas.

XV. Hemställan

Under återopande av vad jag anfört i det föregående hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att

1. vidtaga de ändringar i statens allmänna tjänstepensionsreglemente den 28 maj 1959 (nr 287) som föranleds av förslagen under I och III—V,

2. godkänna den överenskommelse som redovisas under II och vidtaga de ändringar i statens allmänna tjänstepensionsreglemente som har samband med överenskommelsen,

3. vidtaga den ändring i bilagan till statens pensionslöneförordning den 28 maj 1959 (nr 286) som föranleds av förslaget under VI,

4. utge kostnadsbidrag till pensionsförmåner för personal vid Dammsdalsskolan enligt vad jag förordat under VIII,

5. besluta om förbättrade pensionsförmåner för f. d. flygingenjören av 1. graden vid flygvapnet Anders Peter Gunnarson, gymnasiainspektören hos skolöverstyrelsen Einar Hårleman och föreståndaren för Institut Tessin i Paris Gunnar Lundberg enligt vad jag förordat under IX,

6. besluta om värdesäkring av pensioner från Enskilda

järnvägarnes pensionskassa enligt vad jag förordat under X,

7. besluta om uppräknig av vissa statliga skadeståndslivräntor enligt vad jag förordat under XI,

8. besluta om skadeståndslivräntor åt fru Gertrud Wahlberg, f. d. slussvakten Lennart Wallgren och supportersvararen Lars Blom enligt vad jag förordat under XII,

9. besluta om särskilda förmåner åt viss personal enligt vad jag förordat under XIII,

10. meddela de föreskrifter och vidtaga de åtgärder i övrigt, som behövs för att genomföra de framlagda förslagen.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Gunnel Anderson

Innehåll

	Sid.
I. Borttagande av anordningen med avgifter till den statliga personalpensioneringen i vissa fall, m. m.	2
II. Samordning av statlig tjänstepensionsförmån med kommunal förtroendemannapension	6
III. Vissa frågor beträffande livränterätten enligt SPR	9
IV. Pensionering av personal vid vissa institutioner m. m.	
A. Svenska riksteatern	14
B. Drottningholms teatermuseum	17
V. Vissa ändringar i bilagan till SPR	19
VI. Pensionslön för teatercheferna vid Operan och Dramatiska teatern ..	19
VII. Pensionsrätt för vissa provinsialläkare hos landstingskommuner	20
VIII. Kostnadsbidrag till pensionsförmåner för personal vid Dammsdalsskolan	21
IX. Förbättrade pensionsförmåner för vissa personer	
A. F. d. flygingenjören av 1. graden vid flygvapnet Anders Peter Gunnarson	23
B. Gymnasieinspektören hos skolöverstyrelsen Einar Hårleman	25
C. Föreståndaren för Institut Tessin i Paris Gunnar Lundberg	25
X. Värdesäkring av pensioner från Enskilda järnvägarnes pensionskassa	26
XI. Uppräkning av vissa statliga skadeståndslivräntor	29
XII. Skadeståndslivräntor åt vissa personer	
A. Fru Gertrud Wahlberg	31
B. F. d. slussvakten Lennart Wallgren	34
C. Supportsvavaren Lars Blom	37
XIII. Särskilda förmåner åt viss personal	39
XIV. Ikraftträdande m. m.	39
XV. Hemställan	39